

Jaargang 14 nummer 2

INHOUD

Een dagje vogelen in Zeeland	63
Veldwaarnemingen sept-dec. 1987	65
De broedvogels van Oploo in 1987	67
Vogelzählung an der Niers	70
Broedvogels van het Oosterhoutse Bos in 1986 en 1987	76

AGENDA

WERK GROEP LAND VAN CUYK

- 8 mei De Vilt
5.00 uur zuidkant Grote Vilt
- 29 mei De Tongelaar
5.30 uur P-plaats bij kasteel
- 9 juni St. Jansberg
20.00 uur P-plaats t.o. Plasmolense
Hof, aan Rijksweg
- 23 juni Staatsbossen St. Anthonis
21.00 uur P-terrein bij ingang
aan De Quayweg

DE MOURIK

VOGELWERKGROEP RIJK - VAN - NIJMEGEN e.o.

Jaargang 14 nummer 2

1988

VAN DE BESTUURSTAFEL

ALGEMENELEDENVERGADERING VAN DE VOGELWERKGROEP NIJMEGEN E.O. D.D. 3-3-1988

Aanwezig: 16 personen. afgemeld: Dick Visser, Gerard Schreurs

1/ OPENING

2/ NOTULEN NAJAARSVERGADERING

punt 4: Ward Hagemeyer is afgetreden en zit dus niet meer in het bestuur
notulen goedgekeurd.

3/ MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR

R. Schuurkens en L. Rietveld zijnaar de bijeenkomst van Vogelbescherming geweest.
Is er binnen de VWG belangstelling voor het consulentenschap Vogelbescherming?
Niemand meldt zich die belangstelling heeft.

- Edward Jans zal een overzicht maken van de belangrijkste literatuur, ontvangen door de VWG.

- Jan van de Brugge stopt eind dit seizoen met het coördineren van de rivierentellingen in het Rijk van Nijmegen e.o. Uit de daaropvolgende discussie blijkt dat men het zeer zinvol acht dat de tellingen verder worden uitgewerkt en dat daarvan een verslag verschijnt in de mourik (b.v. door P.P. van Laake of H. de Vries).
Laurens stelt voor te kijken of hij, of andere mensen bereid zijn een verslag te schrijven b.v. van 1 traject.

- Gelderse Miljeufederatie tekent protest aan tegen locatie binnendijkse zandwinning.

- ULY-Beuningen: vliegterrein gaat niet door.

4/ FINANCIËEL VERSLAG 1987

Zie mourik jrgng 14 nr. 1. Kascontrolecommissie heeft alles goedgekeurd en in orde bevonden (H. de Vries/R. Gorissen); de penningmeester is hierbij gedechargeerd.
Nieuwe kascontrolecommissie: H. de Vries en P. Pelsen

5/ JAARVERSLAG

AMELANDINVENTARISATIE: door verschillende leden van de VWG is hieraan meegewerkt (via VWG-ameland) ook in 1988 worden weer gegevens verzameld.

BROEDVOGELINVENTARISATIES 1987: R. Schuurkens; 9 gebieden zijn geïnventariseerd
Elshof-Nederrijk/noord-oosterhoutse bos-Heumense schans-Ooypolder (BSP)-Mookerheide-Groenlanden/west-Afferdse en Deesterwaard-Armenveen (duitsland).

Raimond verzoekt de uitgewerkte gegevens in tabelvorm naar hem toe te sturen
RIVIERENTELLINGEN: Jan v.d. Brugge: 6 tellingen van de 8 hebben al plaatsgevonden; 12/3 en 16/4 volgen nog. SBB heeft een verzoek tot tellingen van ganzen en overige watervogels in hun gebieden. Jan stopt met de coördinatie en bedankt alle medewerkers.

TREKTELLINGEN: Leon Engels: niet aanwezig.

ROOFVOGELTELLINGEN: 1x duffelt geteld/ooypolder door P. Brouwer geteld.

LEZINGEN: o.a. Johan Bekhuis en Dick Visser: goed geslaagd

VOGELCURSUS: Dick Visser: in Druten was een succes

STELTLOPERTELLING door P. Brouwer, o.a. Kaliwaal, wordt vervolgd.

6/ BROEDVOGELINVENTARISATIE 1988

gebied	contactpersoon	gebied	contactpersoon
Elshof	F. Hustings BMP	Oosterhoutse bos	R. Schuurkens
ooypolder	J. Bekhuis BSP	Groenlanden-West	P. Brouwer BMP
Heumense schans /			
Mookerhei	M. Hornman BMP	Oosterhoutse waard	D. Visser
Bemmelse waard	J. Bekhuis BSP	St. Jansberg	R. Schuurkens
Duivelsberg	SOVON BMP	Wylerberg	SOVON BMP

P.P. van Laake mist modern agrarisch landschap inde inventarisatiegebieden en verzoekt dit op te nemen in 1989. P. Brouwer deelt mee dat mense die deelnemen aan BSP-projecten 1x per maand samenkomen voor uitwisseling an gegevens en ervaringen.

Is dit ook zinvol voor de overige inventariseerders? (bijeenkomsten: SOVONgebouw wylerberg; laatste maandag van de maand)

D. Heg : inventariseren ralachtigen voor het eerst in 1987 o.a. IJssel. In 1988

hele Grote Rivierengebied. een maal per 3 weken nachtelijke excursie

(Nijmegen/west-Waalgebied tussen half april en half juli)

7/ AVIFAUNA LAND VAN CUYK

Broedvogelonderzoek 1987 Z-W hoek land van cuyk.

Broedvogelonderzoek 1988 omgeving Boxmeer

7/AANSCHAF COMPUTER

WERKGROEP GEVORMD DOOR R.Schuurkens, P.Brouwer, G.Berendse, R.Gorissen.

Raimond zet uiteen waarom een computer noodzakelijk wordt, o.a. veiligstellen van archiefgegevens

Voorstel een Atari aan te schaffen met printer, monitor enz. (ong. f4.000,-)

Gaat de vergadering accoord? waar te plaatsen?

P.P.van Laake: is aanschaf zinvol? Bedrag te hoog; er is zinniger dingen mee te doen. Gebruik afhankelijk van deskundigheid gebruiker. Computer is persoonsgebonden. Mourikredacteur zal niet op en neer pendelen voor gebruik. Antwoord L.Rietveld: computer vooral in belang archief (opslag, bescherming, verwerking).

P.P. wil garantie dat computer dienstbaar wordt aan VWG. Verder stelt hij aanschaf van aantal goede boeken voor, ter beschikking voor de leden. Verder stelt hij voor de aanschaf van computer ter discussie te stellen in Mourik.

R.Gorissen: veiligheid archief belangrijkste doel

H.de Vries: -eerst oet bekend zijn wie er mee moet werken. /Waarom Atari? Voldoende mogelijkheden? R.Gorissen: VWG-Winterswijk werkt er al mee; uitwisseling eraringen mogelijk. Atari zeer gebruiksvriendelijk.

P.Brouwer: Meerdere voordelen, o.a. grati programma's beschikbaar. In kennissenkring reeds veel gebruikt. L.Rietveld: voorstel om in denajaarsvergadering terug te komen op het voorstel een computer aan te schaffen; eerst een stuk hierover in de mourik, waarop leden kunnen reageren.

8/VOGELCURSUS

In Nijmegen nieuwe cursus. Coördinatoren D.Visser en L.Rietveld. Excursieleiders R.Gorissen, P.P.van Laake, J.v.d.Brugge (zie bestuursnotulen 11-2-1988).

9/EXCURSIES EN KAMP

Kamp: Ameland vr.1-4 t/m 4-4.

Excursies Op het voorstel in de najaarsvergadering van een contacttelefoon (laurens Rietveld) nog geen reacties. Telefoon blijft beschikbaar.

10/RONDVRAAG

J.v.d.Brugge: maak vergadering aantrekkelijker (vanwege geringe opkomst leden).

Mourik te laat bezorgd deze keer.

-bepaalde punten sneller afwerken/lezingsen aan vergaderingen koppelen/meer verspreiden over het jaar.

P.Pelsen: Zijn er gegevens bekend over Schouwen-Duiveland?

R.Schuurkens: Aankondiging vogelcursus. Stukje schrijven over vogelwerkgroep

(Inhoud en doel VWG). -Omslag Mourik; kan die herzien worden?

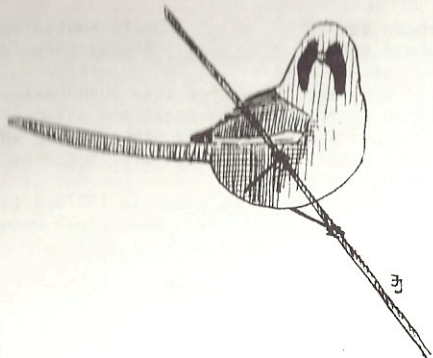
D.Heg: is er interesse voor een cursus gevorden vogelaars?

Reeds 2x geprobeerd (R.Kwak en D.Visser) Geen interesse destijds.

R.Gorissen: Aanschaf duurdere vogelboeken is dit mogelijk via "Lindenberg" ter uitleen aan VWG-leden?

11/BLUITING

VOLGENDE LEDERVERGADERING: NAJAAR 8 SEPTEMBER 1988

LEDENMUTATIES

Opzeggingen: R. Bouwman, Beuningen; P. Bunschoten, Ewijk; Th. Janssen, St. Anthonis; M. Teunissen, Groesbeek; Th. van Dinteren, Deest.

Adreswijzigingen: R. Zollinger, Kronenburgersingel 4, 6511 AT Nijmegen

B.P.M. van Noorden, Vletweide 158, 3981 ZP Bunnik

G. Verkleij, Krronstraat 90, 6511 DW Nijmegen

P. Erfteemeyer, Laan van Meerdervoort 556, 2563 BL Den Haag

G. Berendse, Abeelstraat 1a, 6523 JA Nijmegen

G. Müskens, van Nispenstraat 4, 6561 BG Groesbeek, 08891-76343

D. Hornmann, Heideparkseweg 234, 6532 TB Nijmegen, 080-567210

Nieuwe leden: M.J.E. van Beek, Pastoor van Berkelstraat 52, 5836 BK Sambeek

F. Lijdsman, Frans Halsstraat 3, 6521 NA Nijmegen

J. Janssen, Overhage 18, Cuyk, 08850-15136

J. Boll, Hoogmeer 1545, 6605 BJ Wychen

Y. Derks, Sterrenbos 3, Beers, 08850-16506

P.W. Alblas, Nieuwe Nonnendaalseweg 155, 6542 PE Nijmegen
Adreswijziging: A.P.W. van Eck, Hart van Brabantlaan 1500, Tilburg

AUTOMATISERING VWG RIJK VAN NIJMEGEN

-VOORSTEL TEN BEHOEVE VAN DE AANSCHAF VAN EEN COMPUTER-

Inleiding

Binnen de VWG wordt reeds geruime tijd gesproken over het mogelijke gebruik van een personal computer (PC). Het huidige systeem van het waarnemingenarchief is nogal complex, tijdrovend en moeilijk te bewerken. Tegelijkertijd is er sprake van een snelle uitbreiding van de hoeveelheid waarnemingen. Het gaat hierbij om een onveilige opslag op papier. Met name op basis van deze aspecten is er vanuit het bestuur gepleit voor een oriëntatie op het gebied van automatisering. Op de bestuursvergadering van 15 december 1987 werd dan ook besloten om de mogelijkheden van de aanschaf en het gebruik van een PC te inventariseren. Dit wordt inmiddels gedaan door Gerard Berendse, Peter Brouwer, Rob Gorissen en Raymond Schuurkes. Twee aspecten zijn van primair belang als uitgangspunten, nl. de doelstellingen van en randvoorwaarden voor het gebruik van de computer.

Op landelijk niveau heeft SOVON het heft in handen genomen om in overleg met het CBS automatisering van VWG archieven te gaan coördineren en ondersteunen. Deze activiteiten zijn echter nog in het prille stadium van verkenningen en enquetes. In ons land zijn nog maar weinig vogelwerkgroepen die daadwerkelijk gebruik maken van opslag en automatische verwerking van gegevens via een computersysteem. Naast de financiële aspecten, spelen bij veel groepen en personen onbekendheid met de mogelijkheden een rol.

Doelstelling

De belangrijkste doelstellingen van de automatisering binnen de VWG zijn:

- een veilige opslag van vogelwaarnemingen en andere informatie
- het gemakkelijk kunnen invoeren, opvragen en bewerken van gegevens
- het gemakkelijk kunnen verkrijgen van gegevens voor het beantwoorden van specifieke vraagstellingen, zoals: welke vogels zitten er in een bepaalde periode in een bepaald gebied, of: wat zijn de resultaten van een bepaald project?
- mogelijkheid voor het gebruik van tekstverwerking ten behoeve van secretariaats- en/of redactionele werkzaamheden.

Randvoorwaarden

Belangrijke randvoorwaarden voor het gebruik van een PC zijn:

- er dient een primair verantwoordelijke persoon aangewezen te worden die het gebruik en beheer coördineert
- verantwoordelijkheden en concrete afspraken tussen deze persoon en de VWG dienen te worden vastgelegd in een overeenkomst
- enkele personen moeten het systeem opzetten, bruikbaar maken en kunnen beheren
- de computer moet primair gestationeerd zijn op een vaste plaats; uitleen en/of verplaatsing moet echter mogelijk zijn
- een aantal personen moet bereid zijn om het bestaande waarnemingenbestand over te zetten naar de computer
- voor nieuwe gegevens is het voorstel dat de coördinatoren de informatie zelf invoeren
- invoer, aanvulling en wijziging van het waarnemingenarchief dienen echter primair aan de beheerders voorbehouden te zijn.

Voorstel tot aanschaf

Na een uitgebreide inventarisatie en informatieverschaffing bleek dat met name VWG ZO-Achterhoek ruime ervaring had met het gebruik van een computer (Atari) voor het doel dat ook onze VWG voor ogen heeft. Naar aanleiding van een bezoek aldaar lijkt het zinvol om een vergelijkbaar systeem te gaan gebruiken. Kennis, ervaring en programmatuur zijn aanwezig en kunnen gebruikt worden, waarbij aanpassingen en eigen invullingen natuurlijk mogelijk zijn. Ook zijn er binnen de VWG verschillende personen die contacten hebben met gebruikers van hetzelfde (Atari-)systeem. Andere besturingssystemen (o.a. MS-DOS) hebben geen voordelen wat betreft prijs en programmatuur.

Voorgesteld wordt om een Atari PC met harde schijf en printer aan te schaffen. De harde schijf maakt het mogelijk om grote gegevensbestanden (tot ca. 20 miljoen tekens) op te slaan en te bewerken. De huidige verkoopprijs in de winkels bedraagt totaal ca. fl. 4000,-. Voor een scherm met toetsenbord is de (bodem)prijs momenteel 1500,-; een harde schijf kost minimaal 1200,-; een goede printer met diverse lettertypen kost 1200,-; papier, floppy's en andere benodigdheden kosten maximaal 1000,-.

Door de winst, gemaakt bij de verkoop van het boek "Vogels van de Ooijpolder", is er momenteel ruimte voor een uitgave van fl. 4000,-. De auteurs van het boek staan achter het initiatief om het geld te besteden voor de aanschaf van de eerder beschreven personal computer.

Het voornoemde voorstel zal op korte termijn worden aangeboden aan het bestuur. Eventuele bezwaren dienen voor 1 juni a.s. schriftelijk aan het bestuur (t.a.v. R. Schuurkes, van Diemerbroeckstraat 73, 6512 BA Nijmegen) kenbaar te worden gemaakt. Op de najaarsledenvergadering van 8 september komt het bestuur met een definitief voorstel waarover dan gestemd wordt door de aanwezige leden.

Nijmegen, 7 april 1988

Gerard Berendse
Peter Brouwer
Rob Gorissen
Raymond Schuurkes

AKTIVITEITEN**FENOLOGIE**

Wanneer U dit leest, zijn de meeste zomergasten al gearriveerd. Gelieve uw eerste waarnemingen van iedere soort (liefst op een fenologieformulier, dat bij ondergetekende aangevraagd kan worden) in te zenden aan de waarnemingensecretaris.

Johan Thissen
Mansberg 7
6562 MA Groesbeek

TAPUIT

Menno Hornman is nog bezig met de bewerking van gegevens betreffende de Tapuit. Een eerdere oproep in de Mourik leverde weinig op. Daarom nogmaals: stuur waarnemingen van deze soort naar hem of naar de waarnemingensecretaris. Hij is met name geïnteresseerd in vroegere broedgevallen in ons werkgebied. Maar alle andere gegevens, zoals over doortrek, zijn uiteraard ook welkom.

Menno Hornman
Groesbeekseweg 414
6523 PP Nijmegen
tel. 080-232595

SOVON-ATLAS WINTER- EN TREKVOGELS

Een aantal personen heeft de nieuwe atlas telefonisch bij ondergetekende besteld. De exemplaren voor P. Bergakker en voor A. van Dijk liggen nog klaar. Er is echter nog een derde persoon, die een boek besteld heeft, De naam is echter door slordigheid niet meer bekend. Wil deze zich melden?

Johan Thissen, Mansberg 7, 6562 MA Groesbeek
tel. 08891-75852

MEDEWERKING GEVRAAGD: OEVERZWALUW-INVENTARISATIE 1988

Gaarne willen wij uw aandacht vragen voor het volgende; In de afgelopen 25 jaar is met tussenpozen van soms enkele jaren onderzoek gedaan naar de populatiegrootte van de OEVERZWALUW als broedvogel in Nederland. Het blijkt nu, dat met enkele upps en downs de OEVERZWALUW als broedvogel in Nederland zeer sterk in aantal is achteruitgegaan. Waren er in de jaren zestig nog zo'n 25000 broedparen, thans is dit aantal in 1986 geslonken tot ca. 4000 broedparen in ca. 175 kolonies en ca. 6000 broedparen in ca. 230 kolonies in 1987. In hoeverre deze toename van 50% een blijvende tendens is, is nog zeer de vraag. Er zijn vele factoren die de populatiegrootte bepalen. Het is waarschijnlijk dat dit niet uitsluitend te maken heeft met het steeds meer verdwijnen van geschikte broedbiotopen, maar dat ook de overlevingskansen in de overwinteringsgebieden een zeer belangrijke rol spelen. Aangezien er in de overwinteringsgebieden in de Sahelzone in Afrika in het zomerseizoen van 1987 minder regen is gevallen dan volgens het jaargemiddelde van de afgelopen 30 jaar normaal was, is de verwachting dat in 1988 de OEVERZWALUW opnieuw in aantal zal afnemen. Wij achten het dan ook van het grootste belang om evenals in 1986 en 1987, ook in 1988 de broedpopulatie van de OEVERZWALUW zo nauwkeurig mogelijk te tellen cq. te inventariseren.

Uw medewerking aan dit onderzoek wordt zeer op prijs gesteld. Elke medewerker en waarnemer ontvangt na afloop van het broedseizoen een verslag van het onderzoek.

INVENTARISATIE-KAARTEN MET TOELICHTING KUNT U AANVRAGEN BIJ;
RIJKSINSTITUUT VOOR NATUURBEHEER, t.a.v. H.N. Leys-Postbus 46-3956 ZR - LEERSUM.

BROEDVOGELINVENTARISATIES RIJK VAN NIJMEGEN
1975-1988

In het onderstaande overzicht wordt een opsomming gegeven van verrichte inventarisaties in het werkgebied van VWG Rijk van Nijmegen. Niet alle inventarisaties zijn even volledig uitgevoerd wat betreft aantal tochten en aantal soorten. Ook zijn de resultaten van de inventarisaties niet altijd uitgewerkt en/of gepubliceerd.

GEBIED	TYPE	JAAR														
		75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	
Nijmegen:																
Bottendaal	stadswijk								X	X	X	X	X	X	X	
Elshof	landgoedbos		X								X	X	X	X	X	
Ten NOORDEN van Nijmegen:																
Oosterhoutse Bos	landgoedbos				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Oosterhoutse Waard	uiterwaard												X	X		
Bemmelse Waard	uiterwaard												X	X		
Ten OOSTEN van Nijmegen:																
Ooijpolder	polder		X	X										X	X	
Groenlanden-west	moerasbos												X	X	X	
Circuul v/d/ Ooij	wei-/akkerland												X	X		
Ooijse Graaf	water/rietland								X							
Bruuk	schraalland/bos									X	X	X	X			
Armenveen (D.)	moeras/broekbos												X	X		
Wylzerbergmeer	water/riet/bos							X								
Stuwallen-complex ten ZUIDEN van Nijmegen:																
St. Jansberg (Oost)	gemengd bos				X	X	X								X	
Heerlijkheid Beek	gemengd bos								X							
Westermeerwijk	gemengd bos									X	X					
Nederrijk (Noord)	gemengd bos		X							X			X	X		
Duivelsberg	loofbos														X	
Wylzerberg	loofbos														X	
Reichswald (deel, D.)	gemengd bos											X	X	X	X	
Heumense Schans	hei											X	X	X	X	
Mookerhei	hei											X	X	X	X	
Ten WESTEN van Nijmegen:																
Hatertse & Overasseltse Vennen	gemengd bos/vennen		X	X	X											
Bosje Eijkenhorst	bos									X	X	X	X	X		
Beerendonck-ZO	water/rietland														X	
Personnenbos	gemengd bos				X	X	X	X		X						
Neder- & Overasseltse Broek	wei-/akkerland													X		
De Meeren	moeras/broekbos												X			
Land van Maas en Waal (West)	wei-/akkerland											X				
Leeuwense Waard	uiterwaard									X						
Winsense Waard	uiterwaard										X					
Afferdense en Deester Waard	uiterwaard													X		
Kleiputten Dreumel	water/rietland									X						
TOTAAL			2	3	4	2	4	5	3	6	6	12	12	12	11	12

Het is wenselijk dat eventuele onvolkomenheden in het overzicht aan mij worden doorgegeven. Ook voor vragen kunt U bij mij terecht.

Raymond Schuurkes
van Diemerbroeckstraat 73
6512 BA NIJMEGEN
080-224514

nieuwsbrief

No. 8   December 1987
              Januari 1988

Vergadering 27-11-87
Dorpshuis, Escharen

Aanwezig: Floor Arts, Rob Hendriks, Leon Engels, Jan Jacobs, Michiel van der Weide, Johan Thissen, Louis Gereats, Rob Gorissen, Edward Jans, Gerrit Toonen, Raymond Pahlplatz, Menno Hornman.

Broedvogelonderzoek 1988

Op de kaart op de volgende bladzijde is het onderzoeksgebied van 1988 te zien. De verdeling van de gebieden voor het bijzondere soorten onderzoek is als volgt:

27	Michiel van der Weide
34c	Rob Hendriks
33a, 33b	Raymond Pahlplatz
24a, 24b	Floor Arts, Mark Aarts
28a, 28b	Louis Gereats
34a, 40b	Edward Jans
36	William Verpoort (+ roofvogels)
35a, 35b	Dik Heg e.a.

Alle roofvogels, behalve de Torenvalk, worden door William Verpoort geïnventariseerd.

Voor de lijst van te inventariseren soorten verwijs ik naar nieuwsbrief no. 5.

In 1988 zullen de volgende steekproefgebieden op alle soorten worden onderzocht (BMP-methode):

- Beugense Vilt; Bijz. Biotoop; Moerasgebied; nog niet bekend
- Oeffeltse Weiden (geheel gebied 25); Bijz. Biotoop; Maasheggen; Jan Jacobs
- Sambeekse Broek (geheel gebied 34 B); agrarisch gebied; Rob Gorissen
- Deel van Boxmeer; bebouwde kom; Johan Thissen

Ook zullen in 1988 nog enkele stukken uit het gebied van 1987 op Steenuilen en Ransuilen worden onderzocht.

56
ONDERZOEKSGBIED
BROEDVOGELINVENTARISATIE
1988

Werkgroep Avifauna Land van Cuyk

Wintervogeltelling
1, 2, en 3 Januari 1988

Ter controle volgt hieronder een overzicht van de teleenheden en de tellers. Controleert u of de indeling klopt en of u de juiste intekenkaartjes thuis hebt!!

- Raymond Pahlplatz: 1a, 1b, 2a, 5a, 5b
Rob Hendriks: 2b, 3a, 6
Leon Engels: 3b, 4, 24a, 25, 36
Louis Gereats: 7a, 7b, 12a, 12b
Jan Jacobs: 8, 9a, 9b, 10a, 10b, 27, 30a, 30b, 31a, 31b, 37a
Gerrit Toonen: 11a, 11b
Jos Gereats: 13, 18b
Menno Hornman: 14a, 19a, 19b, 22a, 22b
Edward Jans: 14b, 14c, 14d, 15a, 15b, 16a, 18a, 20b
Rob Gorissen: 16b, 17a, 17b, 29a, 29b
Floor Arts: 20a, 23a, 23b, 24b
Henk de Vries: 21a, 21b, 26a, 26b
Michiel van der Weide: 32a, 32b, 33a, 33b, 34c, 34a, 34b, 43a, 43b
Mark Aarts: 35a, 35b, 28a, 28b
William Verpoort: 37b, 38a, 38b, 39a, 39b, 45a
Dik Heg: 40a, 40b, 41a, 41b, 42a, 42b
Ton van de Berg: 44a, 44b, 51a, 51b
Henk Klaassen: 45b, 46a, 46b
Kamil Spoelstra: 47, 47b, 50a, 50b, 54
Johan Thissen: 48a, 48b, 49a, 49b, 52a, 52b, 53a, 53b

Heeft iedereen een handleiding?

Er wordt vriendelijk doch dringend verzocht door de mensen die de gegevens uitwerken om strikt volgens de handleiding te werk te gaan!

Biotoopbeschrijving
Land van Cuyk

In Maart 1988 zijn de richtlijnen voor het maken van een biotoopbeschrijving af. Het is de bedoeling dat de inventariseerders van hun broedvogelgebied voor het bijzondere soorten onderzoek een biotoopbeschrijving maken. Verdere informatie hieromtrent volgt nog.

Bekentellingen winter 1987/ 1988

De eerste telling van dit seizoen is niet helemaal perfect verlopen. Op de vergadering is besloten om de samenwerking met het SOV voor te zetten. De teldata zijn dan ook aangepast op die van het SOV. De gewijzigde teldata zijn:

- 1-6 Januari 1988 (tevens SOV-telling)
- 6-7 Februari 1988
- 3-8 Maart 1988 (tevens SOV-telling)

De telling van December gaat dus niet door.

Tellers worden gezocht voor de Hertogswetering, Graafsche en Lage Raam.
Coördinator: Raymond Pahlplatz, Dr Kanterslaan 203, 5361 NE Grave. Studie adres: Frans Halsstraat 1, Deventer, tel. 05700-19839 of 08860-72083.

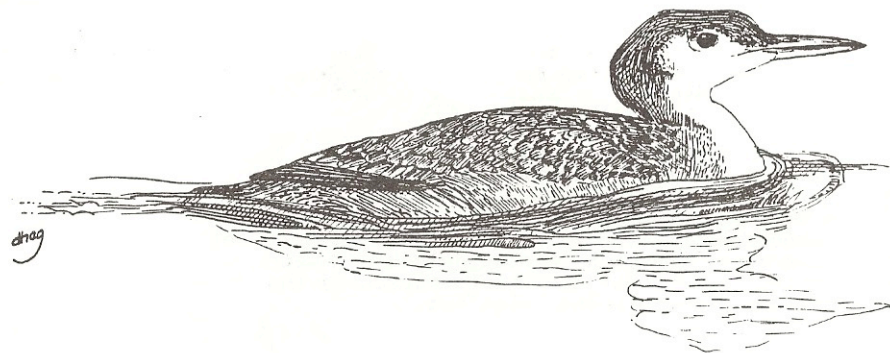
Vergadering

Op vrijdag 15 januari is er weer een vergadering in het Dorpshuis, Bongaardsweg 2, Escharen. De aanvang zal zijn 20.00 uur.
Op deze vergadering kunnen de ingevulde formulieren plus intekenkaartjes van de wintervogeltelling worden ingeleverd.

AGENDA vastgestelde data

19-12-1987	Meeuwenslaaplaatsstelling, Kraayenbergse plassen, verzamelen om 16.00 uur bij de kerk in Linden.
1/2/3- 1-1988	Wintervogeltelling
1-6 Januari 1988	Bekentelling
15- 1-1988	Vergadering, aanvang 20.00 uur. Dorpshuis, Bongaardsweg 2, Escharen.
6-7 februari 1988	Bekentelling
3-8 maart 1988	Bekentelling

Algemeen coördinator: Edward Jans, Schoutenweg 85,
7413 XB Deventer, tel. 05700-
37534 of 08860-75833

Ijsduiker December '85 Oude Maasarm Beugen.

nieuwsbrief

NO. 9

Jaargang 3

MAART 1988

Vergadering 15-1-1988
Dorpshuis, Escharen

Aanwezig: Jan Jacobs, Louis Gereats, Henk de Vries, Rob Gorissen, Michiel van der Weide, Leon Engels, Edward Jans, Gerrit Toonen, Raymond Pahlplatz, Rob Hendriks.

Afgemeld: Mark Aarts, Dik Heg, Floor Arts.

WINTERVOGELTELLING DEC 87 / JAN 88

Ook deze winter zijn alle 104 telgebieden van het Land van Cuyk weer geteld. De telperiode werd vastgesteld op 30, 31 december, 1, 2 en 3 Januari, maar door de slechte weersomstandigheden zijn enkele gebieden een week later geteld. Jan Jacobs heeft nog niet alle resultaten binnen, daarom kan ik in deze nieuwsbrief nog geen totaaloverzicht geven van de getelde aantallen. Dit zal wel gebeuren in de volgende nieuwsbrief, ook zal er verslag worden gedaan van deze wintervogeltelling in de Mourik.

BEKENTELLINGEN

Deze winter zijn er een aantal tellingen uitgevoerd langs de Hertogswetering, Lage Raam en Graafsche Raam. Raymond Pahlplatz zal ervoor zorg dragen dat in de volgende nieuwsbrief een overzichtje komt met de resultaten.

BONTE KRAAIEN

Gedurende de afgelopen winter zijn er verschillende Bonte Kraaien tellingen gehouden in de "peel" gebieden van het Land van Cuyk (Amanspeel, Groespeel, Princepeel, St Anthonispeel, Beugense Peel). De totale getelde aantallen schommelden tussen 20 en 40 exemplaren. Leuk waren de groepjes Scandinavische Kauwen die zich ook in het gebied bevonden. Een kort verslag van de tellingen verschijnt in de volgende nieuwsbrief of Mourik.

BIOTOOPBESCHRIJVING LAND VAN CUYK

De richtlijnen voor het maken van een biotoopbeschrijving van een bijzondere soorten gebied zullen uitgedeeld en toegelicht worden op de vergadering van 29-4-88. De biotoopbeschrijving van een algemene soorten steekproefgebied moet volgens de richtlijnen van de SOVDON worden gemaakt.

KRAAYENBERGSE PLASSEN

Dit winterhalfjaar zijn er een reeks tellingen uitgevoerd naar watervogels op de Kraayenbergse Plassen. Gemiddeld werd er 1 maal in de 2 weken een telling gedaan. Ook deze gegevens zullen in de Mourik worden gepubliceerd. In dit artikeltje zullen ook gegevens staan van tellingen die in het winterhalfjaar 1985 / 86 zijn uitgevoerd in het gebied.

MEEUWENSLAAPLAATSTELLING 19-12-87

Op 19-12 is er weer een meeuwslaaplaatsstelling gehouden bij de Kraayenbergse Plassen en bij de stuw Grave. De telling werd uitgevoerd tussen 16.00 uur en 17.15 uur. De gevonden aantallen staan hieronder:

KRAAYENBERGSE PLASSEN

Haven Katwijk Plas 2	Kok	50
	Kok	3914
	Storm	376
Plas 4	Zilver	86
	Kok	5500
	Zilver	300
Plas 5	Storm	250
	Kok	800
	Storm	25
Totaal	Kok	10214
	Storm	651
	Zilver	386
<u>STUW GRAVE</u>	Kok	238
	Zilver	46
	Storm	3

Met dank aan de tellers: Gerrit Tonen, Louis Gereats, Raymond Pahlplatz, Floor Arts, Edward Jans, Michiel van der Weide, Jan Jacobs.

VERGADERING

Op vrijdag 29-4-88 is er een vergadering in "de Katrien", Brugstraat 13, Grave. Aanvang is 20.00 uur. Deze vergadering zal als hoofdpunt de broedvogelinventarisaties hebben.

De vergaderingruimte in "de Katrien" is ons gratis ter beschikking gesteld door het I.V.N. Grave.

BROEDVOGELONDERZOEK 1988

ALGEMENE SOORTEN

Op de vorige vergadering is besloten om de Beugense Vilt dit jaar niet te inventariseren om de reden dat dit gebied voorgaande jaren al enkele keren is geïnventariseerd. Er zijn goede gegevens van dit gebied voorhanden. Hieronder volgt de definitieve indeling van de steekproefgebieden:

DEFFELTSE WEIDEN (geheel gebied 25); Bijzonder biotoop;

Maasheggen;

SAMBEEKSE BROEK (geheel gebied 34 b);

JAN JACOBS
agrarisch gebied;

BOXMEER ;

ROB GORISSEN
bebouwde kom;
JOHAN THISSEN

BIJZONDERE SOORTEN

In 1988 zullen de bijzondere soorten in het onderzoeksgebied van de kaart uit nieuwsbrief 8 onderzocht worden. Hierbij zal gebruik gemaakt worden van de methode die de SOVDON bij het bijzondere soorten project (BSP) hanteert. De inventariseerders horen dan ook in het bezit te zijn van een handleiding van het BSP. Hieronder maak ik enkele kanttekeningen bij de handleiding.

Alle paragrafen : Kwartblok wordt in ons geval deelgebied

Paragraaf 1.1 t/m 1.6 : Vervallen !

Paragraaf 1.7 : Bij onze inventarisaties worden alle bijzondere soorten onderzocht (kolonievogels, zeldzame broedvogels, schaarse broedvogels). Bij de genoemde soorten in de handleiding komen voor ons onderzoek de volgende soorten er nog bij: Grutto, Bonte Vliegenvanger, Goudvink, Scholekster, Huiszwaluw.

Paragraaf 2.5 : Vervalt

Paragraaf 3.3 : Vervalt

Paragraaf 3.4 : Vervalt

Paragraaf 4, 4.1, 4.2 : Deze paragrafen gelden dus ook voor ons onderzoek. De onderdelen omtrent het invullen van de jaarkaart vervallen.

Toevoeging handleiding:

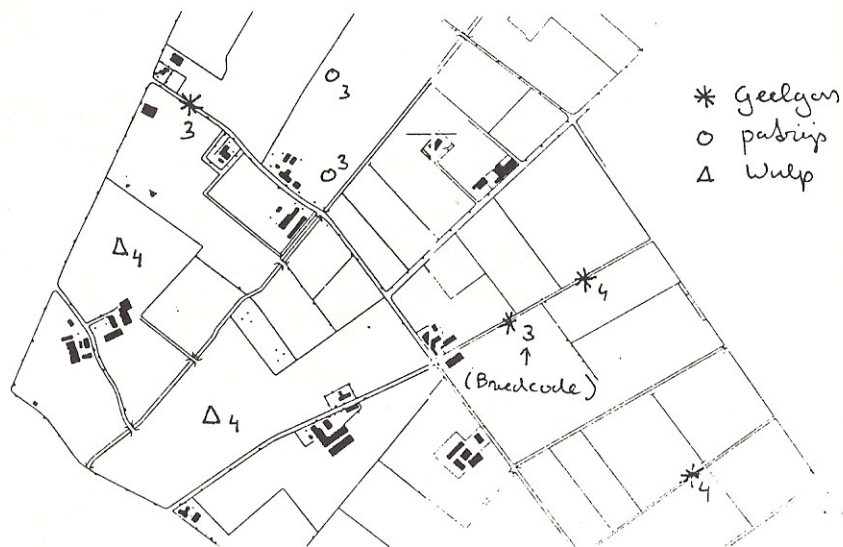
DE TOTAALKAARTEN

Aan het eind van het broedseizoen worden de totaalkaarten gemaakt, die bij Edward Jans worden ingeleverd. Hieronder ziet u een voorbeeld zoals de totaalkaart er het beste uit kan zien.

Wilt u alstublieft de totaalkaarten niet met een zwarte pen invullen.

Dit jaar zullen de nachtbezoeken door de inventariseerders zelf moeten worden gedaan. Ditzelfde geldt voor het inventariseren van de kolonievogels.

Vermeld duidelijk bij ieder broedgeval de hoogst gevonden broedcode. Alle roofvogelsoorten behalve de Torenvalk zullen door William Verpoort geïnventariseerd worden. Wilt u wel waarnemingen van roofvogels in uw gebied die op broeden duiden, doorgeven aan William.

Hieronder volgt de definitieve indeling van de bijzondere soorten gebieden:

27	Michiel van der Weide
34c	Rob Hendriks
33a, 33b	Raymond Pahlplatz
24a, 24b	Mark Aarts, Floor Arts
28a, 28b	Louis Gereats
34a, 40b	Edward Jans
36	William Verpoort (+ roofvogels)
35a, 35b	Dik Heg, Henk de Vries

ALGEMEEN COÖRDINATOR

Edward Jans, Schoutenweg 85, 7413 XB Deventer, Tel. 05700-37534
of 08860-75833

EEN DAGJE VOGELN IN ZEELAND

Zaterdag 13 februari begaven wij ons richting de onvolprezen Zeeuwse eilanden. "Wij" zijn Jan Jacobs, Michiel van der Weide en Menno Hornman. Het was nog volop donker toen wij om 5.30u vertrokken. De binnenwegen waren glad, maar op de hoofdwegen was er gelukkig gestrooid. Na bij Breda fout te zijn gereden kwamen we om 8.00u heelhuids bij de Ventjagersplaten tussen het Hellegatsplein en Goeree-Overflakkee.

Het was nog net niet licht en dus konden we niet alles zien. Toch waren er nog een veertigtal Kleine Zwanen, een tachtigtal Pijlstaarten (die we heel mooi konden bekijken), honderden Wulpen en Scholeksters en ±1000 Brandganzen te onderscheiden. Hierna reden we door tot de Grevelingendam waar de zon en een groepje Rotganzen ons verwelkomden. De Rotganzen zaten slechts op ±30m afstand. Al vlug ontdekten we dat er een gekleurigd exemplaar (met een witte en een oranje ring) tussen zat. Een eindje verder werd de auto geparkeerd en gingen we de Grevelingen afturen. Dit leverde 9 Kuifduikers, 3 Pijlstaarten, 6 Steenlopers, veel Middelste Zaagbekken, 5 Dodaarzen en 2 Tureluurs op. We werden echter weer snel de auto in gedreven door een ijskoude wind. Jan zat er het eerst in want die had zijn handschoenen vergeten.

We reden weer verder en bereikten al vlug het eiland Schouwen Duiveland. We namen de eerste weg rechts langs de dijk. Aan de andere zijde van de dijk t.h.v. het Dijkwaterplasje nabij het plaatsje Sirjansland schenen Flamingo's te zitten en dus hadden wij wel zin om even aan de andere kant van de dijk te kijken. We moesten daarvoor eerst een pad naar de dijk aflopen. Toen we daar bovenop stonden keken we wel even de ogen uit; een rose groepje vogels stond daar op een oer hollandse plaat te rusten. Het bleken 17 Chileense - en 3 Europese Flamingo's (waarvan een juveniel exemplaar) te zijn. Verder zagen we ook nog 5 Dodaarzen en 2 Steenlopers. Na een vergelijkend warenonderzoek wiens kijker en/of telescoop het mooist de "roze wolk" kon weergeven (over de uitslag kan niet worden gekorrespondeerd) vervolgden we onze weg langs de dijk richting de Brouwersdam.

Verder rijdende zagen we nog een Buizerd, een Ruigpootbuizerd, een Blauwe Kiekendief, een groepje Rietganzen en een groepje Rotganzen. Bijna werden we genoodzaakt de tocht met een deur minder voort te zetten omdat een achter ons rijdende auto over het hoofd werd gezien. Om 10.45u kwamen we bij de buitenzijde van de Brouwersdam aan waar we onmiddellijk werden verrast door een groepje van 4 Grote Sterns in winterkleed. Er was, op wat zwarte vlekken op de stenen na, niets meer te bespeuren van de olieramp van begin januari. We zagen alleen maar vogels die hun natuurlijke kleur hadden. Op zee zaten 2 Roodkeelduikers, 3 Roodhalsfuten, honderden Zwarte Zeeeenden en Eiders, een tiental Futen en een paar Brilduikers. Op de stenen zaten Steenlopers en 4 Parse Strandlopers die we beeldvullend konden bekijken. Een eindje verder gingen we even over de duintjes kijken en langs de vloedlijn liepen 6 Bonte Strandlopers en 1 Drieteenstrandloper. Hierna reden we langs de andere zijde (de Grevelingen zijde) weer terug. Hier zagen we vele Brilduikers, Middelste Zaagbekken en Futen. Er zat ook nog een Roodhalsfuut tussen een groep gewone Futen.

Na een bak koffie en de nodige boterhammen reden we naar de Flauwers Inlage op Schouwen Duiveland waar we een Brandganzen, 2 Rotganzen en 4 Tureluurs zagen. We vervolgden de tocht via de Oosterschelde stormvloedkering en het werkeiland Neeltje Jans. Hier lieten we ons even uitwaaien en reden daarna via Noord-Beveland naar Walcheren en Zuid-Beveland. We reden langs de dijk maar toen we verdwaald waren in het dorp Veere namen we toch maar de snelweg. Het doel was de Middelpaten in het Veerse Meer, wat een interessant schorren en slikgebied is. Er was ons ter oren gekomen dat er 2 zeldzame ganzen moesten zitten nml. 2 Ross' Ganzen (Anser rossii). Toen we daar aankwamen bleek het een mooi overzichtelijk gebied te zijn. Al snel ontdekten we ergens achter op een plaat een grote groep ganzen. Plotseling vlogen alle ganzen op en konden we tussen de duizenden Brandganzen (want dat bleken ze te zijn) twee witte ganzen

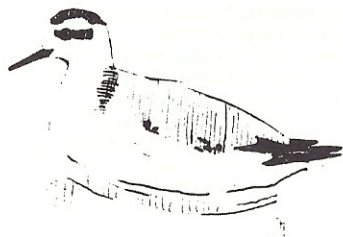
ontdekken die ongeveer even groot als de Brandganzen waren. Duidelijk waren ook de zwarte vleugelpunten te zien. Na even de gidsen geraadpleegd te hebben werd het al vlug duidelijk: het waren de twee Ross' Ganzen. De ganzen vlogen een ronde en gingen even later weer op hun oude plek zitten. De twee zeldzame ganzen zaten vooraan de groep zodat ze mooi te zien waren. Nadat we de Ross' Ganzen goed hadden bekeken gingen we de platen verder afturen. Plotseling ontdekten een van ons een (volwassen mannetje) Slechtvalk op een paaltje. Hij liet zich mooi bekijken. Daarna vloog hij op en verdween over de dijk. Verder leverde de speurtocht nog 12 Tureluurs, 20 Kluten, 100 Goudplevieren en bijna 3 kapotte telescopen op: we hadden deze op het fietspad gezet omdat de weg te druk was. Helaas bleek ook het fietspad te druk te zijn want onze telescopen werden bijna door een meute wielrenners overreden. Toch kon de dag niet meer stuk (letterlijk en figuurlijk) maar deze bleek nog meer in petto te hebben.

Het volgende en ook laatste punt wat op het programma stond was de Sloehaven bij Ritthem. Het was een vies industriegebied en we konden ons haast niet voorstellen dat daar wat kon zitten. Ook wisten we niet hoe we daar moesten rijden. Met groot toeval kwamen we bij een dijk aan waar meerdere auto's stonden. Op het strand stond een club Belgische vogelaars die ons wenkten. Snel liepen we naar ze toe. Ze zeiden dat we even in hun telescoop moesten kijken. Toen we dat deden wisten we niet wat we zagen, een Rosse Franjepoot vulde het beeld; het beestje zat op nog geen vijf meter afstand! Het was een prachtig gezicht om dat kleine vogeltje zo dichtbij te zien en het was niet eens bang. Tijdens het kijken vloog er ook nog een Slechtvalk voorbij. Ditmaal betrof het een onvolwassen vrouwtje. De vogel verdween boven de Westerschelde. Daarna liepen we de dijk over en kwamen weer aan de havenzijde. Daar zagen we vlak voor onze neus een soort Aalscholver steeds onder duiken. Toen we hem met onze telescopen bekeken bleek het een Kuifaalscholver te zijn. Een eindje verder in de haven zat er nog een. Langs de havenzijde van de dijk liepen we terug. In de haven zaten verder nog wat Brilduikers, wat Middelste Zaagbekken en een paar gewone Aalscholvers die we mooi konden vergelijken met de Kuifaalscholvers. Op een slikplaat in de haven zaten ongeveer 20 Rosse Grutto's, 6 Bonte Strandlopers en 5 tureluurs. We konden het niet laten om toch nog even bij de Rosse Franjepoot te gaan kijken. We wisten dat de vogel niet schuw was, maar toen een man met twee loslopende honden er voorbij kwam lopen waren we toch wel bang dat de vogel weg zou vliegen. Wonder boven wonder was de Rosse Franjepoot nog gewoon een beetje in de rondte aan het pikken. Het was inmiddels al half vijf en het werd tijd om weer eens huiswaarts te keren. We hadden een prachtige dag gehad die we niet vlug zullen vergeten. En zeker de mensen die niet mee konden want wat zullen die balen.

Soortenlijst: 72 soorten

Michiel van der Weide &
Schubertstraat 6
6561 EN Groesbeek

Menno Hornman
Groesbeekseweg 414
6523 PP Nijmegen

adult winter Rosse Franjepoot
13-2-'88 Sloehaven Ritthem

tekening: Jan Jacobs

VELDWAARNEMINGEN

september-december 1987

Roodkeelduiker	13-12	Kraaienbergse Plassen (EJ)
	31-12	idem (LE)
Roodhalsfuut	19-9 t/m	8-10 1-2 ex. Oude Waal Ooyppolder (div.wrn)
	01-11	1 ex. Grindgat Weurt (BVe)
Aalscholver	17-10	648 ex. trek Dreumelse Waard (MK1)
	29-11	162 ex. slaaptrek Afferdense Waard (BVe)
	20-12	+ 275 ex. naar W. Hoekse Waard Ooyppolder, 274 ex. Kaliwaal Ooyppolder, min. 200 ex. opvl., 100 ex. t.p. Gendtse Polder (PB)
Ooievaar	27-9	1 ex. overvl. Kaliwaal Ooyppolder (LR, RB, HC)
	22/28-12	1 ex. Speksestraat 't Ven Milsbeek, links geel 333, rechts (Franse) alu. ring (MH, JJ)
Lepelaar	8-9	1 juv. ex. Deest tichelgaten, opvl. naar Z (BVe)
Kleine Zwaan	7-11	4 ad, 2 juv. Millingerwaard (JJ, MW, MH)
Rietgans	22-12	170 ex. Groespeel Mill (EJ)
	27-12	600 ex. t.p. Princepeel Mill (FA, EJ, JJ, RH)
Grauwe Gans	29-11	527 ex. Kaliwaal Ooyppolder, w.o. 4 ex. met halsband E35, E97, K42, K44 (PB)
Brandgans	28, 29-11	1-2 ex. Ooyppolder (MF, MH, PB)
	19-12	1 ex. overvl. uiterwaard Boven-Leeuwen (BVe)
	20-12	10 ex. Erlecomse Polder (BVe, PB)
Rotgans	26, 27-12	1 ex. Grote Siep Plasmolen (RH, EJ)
Pijlstaart	19-9	13 ex. trek Nederrijk (LE)
Krooneend	27-12	1 ♂ Kaliwaal Ooyppolder (MH)
Toppereend	22-12	2 ♂♂ stuw Sambeek (LE)
Eidereend	12-09	1 ♂ stuw Afferden Gld. (MH)
	11-10	4 ♀♀, 3 ♂♂ Waal Erlecom (PB)
	18-10	4 ♀♀ kleeed, ad. ♂, onv. ♂ Dreumelse Waard hoog over Waal naar ZZW (MK1)
	5/18-12	2 ex. Kraaienbergse Plassen (div. wrn.)
IJseend	23-12	1 ♂ Altrhein Bienen/Wardhausen (LB)
Zwarte Zeeëend	1-11	2 ♀♀ Kanaal Plasmolen Mook (JJ)
Grote Zeeëend	7-12	2 ex. Kraaienbergse Plassen (LE)
Brilduiker	4-10	10 ex. Oude Waal Ooyppolder (PB)
Nonnetje	15-11	2 ♀♀ Kaliwaal Ooyppolder (PB)
Zwarte Wouw	1-10	1 ex. naar Z Nederrijk (LE)
Rode Wouw	30-10	1 ex. naar Z Grave (RP)
Bruine Kiekendief	2-10	1 ex. naar Z. Kaliwaal Leeuwen in groep met 10 Buizerd (MK1)
Buizerd	2-10	15 ex. hoog cirk. naar ZW Teunismolenweg Nijmegen (PB)
Visarend	september t/m	11-10 1 ex. rond Bisonbaai (div. wrn.)
Smelleken	wrn. van Erlecomse Waard, Oude Waal Ooyppolder, Maaskampen Gassel, Raamdal Escharen, Nederrijk, Dreumelse Waard (versch.), Grindkuilen Mill, Groespeel Mill, Vierlingsbeekse Broek	
Sldchtvalk	21-09 t/m	3-10 1 ex. Afferdense Waard Gld. (BVe)
	11-10	1 ex. Erlecomse Waard (LE)
	18-10	1 ex. Groenlanden (MH)
	26-10	1 ex. de Horst Groesbeek (BVe, LE)
Kraanvogel	21-11	82 ex. hoog overvl. Oostermeerweg Beers (LG)
Scholekster	20-12	1 ex. stuw Afferden (Lb) (MH)
Goudplevier	14-11	1 ex. Maaskampen Gassel (EJ)
Zilverplevier	20-09	1 ex. r. Erlecomse Waard (PB)
	26-09	1 ex. Kraaienbergse Plassen (EJ)
	1-11	3 ex. Erlecomse Waard (arch.)
Kievit	5-09	meer dan 11.000 ex. Erlecomse Waard/Kaliwaal Ooyppolder (PB)
Temminks Strandloper	26-09	1 ex. Erlecomse Waard (BVe, MH)
Bonte Strandloper	26/23-12	2 ex. Kaliwaal Ooyppolder (FA, MH)
Kemphaan	27-12	1 ♂ Erlecomse Waard (MH)

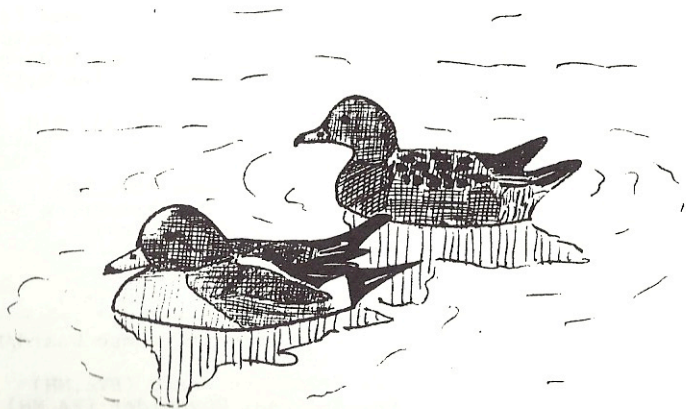

Watersnip	relatief grote aantallen dit najaar, bijv. 140 ex. Kraaienbergse Plassen, 2-11 121 ex. Kaliwaal Ooypolder, 14-9 60 ex. Afferdense Waard Gld., 9-10 30 ex. Hiense Waard
Grutto	tot begin dec. 2 ex. Kaliwaal Ooypolder
Rosse Grutto	4 t/m 30-10 1 ex. Kaliwaal Ooypolder 9-10 1 ex. Hiense Waard (BVe)
Dwergmeeuw	17-10 2 onv. ex. Plasmolen (EJ,FA)
Grote Mantelmeeuw	12-09 23 ad. Kaliwaal Ooypolder (JJ)
Velduii	17-10 1 ex. Dreumelse Waard (MK1) 21-11 1 ex. Groenlanden (NJN)
IJsvogel	5-09 1 ex. t.p. Dreumelse Waard (MK1) 21-11 1 ex. Groenlanden (JC) 13/20-12 1 ex. idem (OH)
Huiszwaluw	21-10 1 ex. Oude Waal Ooypolder (FH)
Gele Kwikstaart	26-09 + 25 ex. f. Kraaienbergse Plassen (EJ)
Grote Gele Kwikstaart	6-09 1 ex. overtr. Leuth (JBe)
Blauwborst	14-09 1 ex. t.p. Ooyse Graaf, in bietenveld (FH)
Roodborsttapuit	14-10 1 ♂ Woezikseweg Wychen (RG)
Tjiftjaf	21-11 1 ex. r. Hezelstraat Groenlanden (JC) 29-11 1 ex. Winssen (BVe)
Klaapekster	v.a. 19-10 de Hamert Bergen l.b. (Hs) 24-10 1 ex. tasveld steenfabriek Groenlanden (MH) 29-12 1 ex. Hatertse Vennen (FS)
Bonte Kraai	27-12 20 ex. Princepeel Mill, 19 ex. t.p. Beugense Peel, 2 ex. t.p. St. Anthonis Peel (div. wrn.)
Keep	19-09 1 ex. Dreumelse Waard (MK1)
Frater	8-12 5 ex. kleiputten Leuth (FH) 27-12 23 ex. Kraaienbergse Plassen (LE)
IJsgors	13-10 1 ex. r. naar WZW Dreumelse Waard (MK1) 14-10 1 ex. Jonkmanshof dorp Ooy (FH)

Alle inzenders weer van harte bedankt.

De volgende aflevering zal de maanden januari-april 1988 beslaan.
Graag inzenden zo spoedig mogelijk na verschijnen van deze Mourik.

Peter Brouwer
Fater Brugmanstraat 49
6522 EH Nijmegen
080-220618

DE BROEDVOGELS VAN OPLOO IN 1987

In het kader van het Algemene Soorten Onderzoek van de Werkgroep Avifauna Land van Cuyk werden er in 1987 drie steekproefgebieden bezocht. Als bebouwing werd in dat jaar gekozen voor Oploo. Oploo is gelegen in het zuid-westen van het Land van Cuyk, ongeveer 1 km ten zuiden van St. Anthonis in atlasblok 46-52.

We vinden in het Land van Cuyk nog veel oude en rustige dorpjes. Deze plattelandsdorpjes kenmerken zich door de weelderig groeiende beplanting. De tuinen kunnen het beste omschreven worden als "boerentuinen". Dit zijn tuinen met grote dicht groeiende struiken, oude hoogstam boomgaarden en oude vrijstaande bomen (lindes, eiken, fruitbomen). Vaak zijn zulke tuinen afgezet met hagen (coniferen, meidoorn, beuken). Samen met de oude huizen en de gemoedelijke rust vormen deze dorpjes een ideaal vogelbroedterrein. Ze vormen een natuurgebied op zich. Besloten werd Oploo te onderzoeken omdat dit dorp representatief is voor vele dorpjes.

Oploo is een klein rustig dorpje van zo'n 25 ha groot. Er is tegenwoordig op kleine schaal nieuwbouw maar het karakter van het dorp gaat daaraan niet verloren.

Methode: Er werd geïnventariseerd volgens de richtlijnen van de uitgebreide territoriumkartering zoals die beschreven staat in de BMP handleiding van SOVON.

Bezoekdata etc.

15-3	6.10-7.20
29-3	6.30-8.00
11-4	6.00-8.15
18-4	19.15-20.30
26-4	5.15-7.30
3-5	5.20-7.40
17-5	5.00-8.00
24-5	5.00-8.00
11-6	4.30-5.30
26-7	13.00-15.00 huiszwaluwtelling

(op 11-4 werd er geïnventariseerd door Edward Jans en op 3-5 door William Verpoort)

Hier volgt een tabel met vogelsoorten waarvan territoria werden vastgesteld met daarachter hun aantal.

1. Waterhoen	1
2. Holenduif	3
3. Houtduif	13
4. Turkse Tortel	26
5. Huiszwaluw	17
6. Witte kwikstaart	4
7. Winterkoning	4
8. Heggemus	17
9. Roodborst	2
10. Zwarte roodstaart	3
11. Merel	33
12. Zanglijster	2
13. Grote lijster	1
14. Spotvogel	1
15. Braamsluiper	2
16. Tuinfluiter	3
17. Zwartkop	5
18. Tjiftjaf	5
19. Fitis	6
20. Pimpelmees	18
21. Koolmees	20
22. Vlaamse gaai	1
23. Ekster	15
24. Kauw	61
25. Zwarte kraai	1
26. Spreeuw	13
27. Huismus	122
28. Ringmus	2
29. Vink	13
30. Groenling	8
31. Kneu	1

Bespreking soortenlijst:

Onder dit kopje gaan inventariseerders veelal de leuke soorten die ze in "hun" gebied aangetroffen hebben bespreken. Hebben ze tijdens hun tochten ook "leuke" niet-broedvogels waargenomen dan worden die ook nog vermeld. Daarna verschijnen de gebruikelijke verspreidingskaartjes van Appelvink, Roodborsttapuit, Kwartel alsof de vogels daar gebaad mee zijn. Ook ik kan nu soortgelijk beginnen, een Waterhoentje in een dorp vraagt immers om een verklaring. Deze zal ik niet geven.

Bespreking soortenlijst:

Het hele broedgebeuren komt in een stad of dorp meestal sneller op gang. Al vroeg in het jaar horen we hier de eerste zang van Merel en Heggemus, in de "buitengebieden" is het dan nog stil. Waarom broeden stadsvogels eerder dan vogels in andere gebieden? Door het warmteverlies van huizen en onder invloed van straatverlichting komt de plantenwereld aldaar eerder op gang. Insekten zijn daar ook eerder te vinden. Coniferen vormen een ideale broedgelegenheid al vroeg in het jaar. Onze standvogels broeden dus in bebouwde gebieden eerder dan daarbuiten. In de "buitengebieden" komt alles pas goed op gang ongeveer half april. In de stedelijke gebieden worden eind maart de biotopen al bezet door de standvogels.

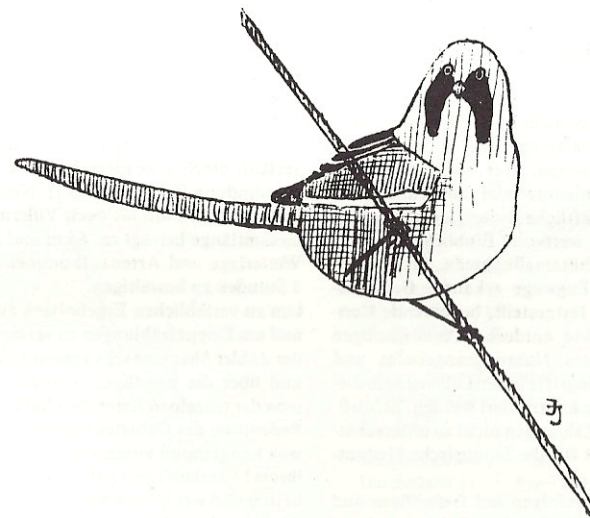
Als we de lijst van broedvogels nalopen zien we een enorm aantal vogels op een betrekkelijk klein gebied. Het lijkt alsof Oploo vol zit wat broedvogels betreft. Standvogels als Merel, Heggemus, Koolmees, Pimpelmees, Groenling zijn ruim vertegenwoordigd. Deze vogels bezetten als eerste een territorium, de meest gunstige plaatsen dus. De eerste zomergasten als Tjiftjaf en Fitis weten ook nog wat gunstige plekken te veroveren.

Spotvogel, Braamsluiper, Tuinfluiter en Zwartkop deze soorten die laat in ons land arriveren kunnen het wel schudden, bijna alle goede biotopen zijn bezet van deze soorten kwam slechts een klein aantal in Oploo tot broeden. Op 17 mei 1987 had ik tijdens een inventarisatietocht op een vijf-tal plaatsen Grauwe vliegenvangers. De gebiedjes waarin ze zaten voldeden aan hun biotoopeisen. Op volgende tochten zijn geen Grauwe vliegenvangers meer waargenomen, waarschijnlijk zijn ze verder getrokken omdat Oploo al vol zat.

In dit rijtje broedvogels zien we weer een laag aantal Roodborst en Winterkoning, de strenge winter-eisten hun tol.

Over heel Oploo verdeeld broedde er in 1987 vervolgens 15 paar Ekster, 1 paar Vlaamse gaai, 1 paar Zwarte kraai en 61 paar Kauw. Met name d- eerst drie soorten in dit rijtje staan bekend als nestrovers. Gezien de soortenrijkdom en de dichtheid van zangvogels in het gebied lijkt het erop dat deze geen enkele schade ondervinden van hun "predatoren". Mogenlijk zijn er wel wat nesten leeggeroofd van schade is echter geen sprake.

Dank aan Edward en William voor hun hulp.

Vogelzählung an der Niers

20 Jahre internationale Schwimm- und Watvogelerfassung bei Goch-Hommersum

Gewidmet dem Andenken an Jochem Thym, einem engagierten Mitarbeiter und guten Freund!

Jochem Thym, geb. 26. 9. 1914 in Nassow Kreis ▷ Köslin/Pommern, gest. 11. 4. 1978 in Rheinberg

Bereits zu Beginn der sechziger Jahre zeigten sich Ornithologen und Jäger gleichermaßen besorgt über den auffallenden Rückgang vieler Wasservogelarten. Um hier gegenzusteuern, gründete man eine auf internationaler Ebene arbeitende Organisation, das »International Wildfowl Research Bureau« (IWRB). Sie ging aus dem Internationalen Rat für Vogelschutz hervor. Auch die Bundesrepublik Deutschland wurde Mitglied und arbeitet seitdem erfolgreich im vorgegebenen Programm mit. Eine der Hauptaufgaben dieser Vereinigung ist die regelmäßige, gewissenhafte und wohlkoordinierte Schwimm- und Watvogelzählung an besonderen Brennpunkten in ganz Europa. Das auf diese Weise gesammelte Datenmaterial hat zum einen hohe wissenschaftliche Bedeutung, zum anderen erbringt es wertvolle Einblicke zur Förderung von Schutzmaßnahmen. So können beispielsweise Zugwege erkannt, Bestandschwankungen festgestellt, bedeutende Konzentrationspunkte entdeckt, Auswirkungen des Wetters, des Nahrungsangebotes und menschlicher Eingriffe in den Lebensraum dieser Vogelgruppe kontrolliert werden. Schließlich liefern die Zählungen nicht zu unterschätzendes Material für die faunistische Heimatforschung. Die Zählungen erfolgen auf freiwilliger und ehrenamtlicher Basis. Jeder Zähler muß die vorkommenden Arten sicher und rasch ansprechen können, die Zählergebnisse gewissenhaft sammeln und sie am Ende einer jeden

Zählperiode der Zentralstelle zuleiten. Gezählt wird in den Monaten September bis April, und zwar an den Sonntagen, welche durch die internationale Zentrale bestimmt werden. In aller Regel handelt es sich um einen Sonntag, der der Monatsmitte am nächsten liegt. Die Zählungen finden bei jedem Wetter statt.

Die Lage unserer Zählstrecke wird aus der beigefügten Karte ersichtlich. Der Zählabschnitt wurde von uns selbst ausgewählt, von der damaligen Landesbeauftragten, Frau Dr. Gisela Eber, überprüft und für wertvoll befunden. Die Zählung beginnt auf dem »Heyschehof«, führt an der Nuth und ihren Seen vorbei bis zu ihrer Mündung in die Niers. Von dort verläuft die Strecke niersabwärts bis zur Kandelmündung (Landesgrenze!). Niersaufwärts folgt sie dem Fluß bis nach Villermühle. Die Gesamtlänge beträgt ca. 6 km und ist je nach Wetterlage und Artenaufkommen in 2,5 bis 3 Stunden zu bewältigen.

Um zu verlässlichen Ergebnissen zu kommen und um Doppelzählungen zu vermeiden, muß der Zähler über eine sehr genaue Ortskenntnis und über die jeweiligen »Absetzgewohnheiten« der einzelnen Arten Bescheid wissen. Die Bedeutung des Gebietes für die Wasservogelwelt hängt damit zusammen, daß die Niers in ihrem Unterlauf noch naturnahe Uferbereiche besitzt und wenig vom Menschen frequentiert wird. Auch die Nähe der Maas hat einen entscheidenden Einfluß auf die Artenvielfalt im Beobachtungsgebiet. Um den Wert dieses Niersabschnittes zu erhalten, ist es unbedingt

erforderlich, auf die Befestigung des Ufers mit Steinen und auf das Anlegen von Wanderwegen längs des Flusses zu verzichten. Entsprechende Bitten an die Flurbereinigungsbehörde und an den Niersverband haben bereits zu Teilerfolgen geführt.

Spezieller Teil:

Die Darstellung der Zählergebnisse erfolgte nach der Artenliste in »Die Vögel des Rheinlandes«, Band 1, S. 30-38, von Heinz Mildemberger. Gefährdete Vogelarten (Arten der »Roten Liste« der Bundesrepublik Deutschland) wurden kursiv gesetzt; es sind 32 Schwimm- bzw. Watvogelarten und 18 Begleitvogelarten. Bei einigen Arten zwang das umfangreiche Datenmaterial zu einer Darstellung in Schaubildern. Um die Überschaubarkeit zu sichern, wurden die Ergebnisse von jeweils fünf Zählperioden in einer Kurve zusammengefaßt.

Zeichenerklärung:

♂ = Männchen

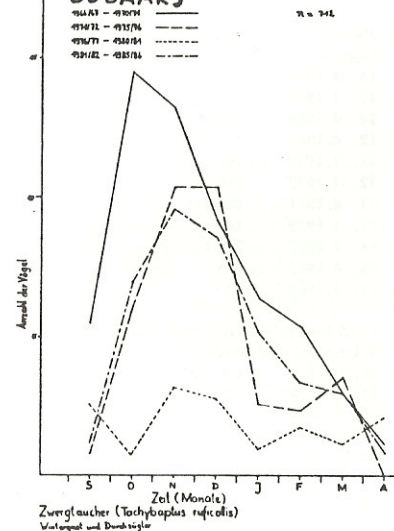
♀ = Weibchen

n = Gesamtzahl der Individuen

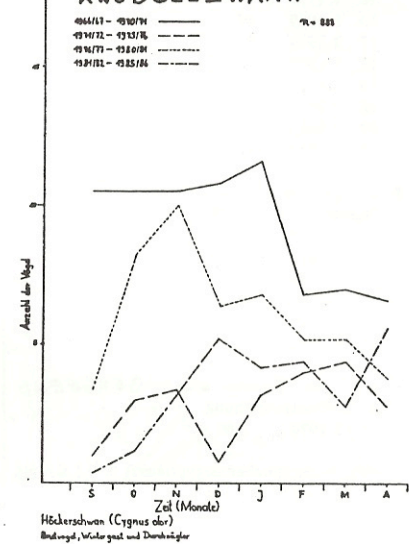
A. Nachgewiesene Schwimm- und Watvogelarten

1. *Haubentaucher (Podiceps cristatus)* FUUT
Ausnahmereischeinung im Zahlgebiet
12. 2. 1984 3

2. *Zwergtaucher (Tachybaptus ruficollis)*
DODDARS

3. Höckerschwan (*Cygnus olor*) KNOBBELZWAAN

4. *Singschwan (Cygnus cygnus)* WILDE ZWAAN
Wintergast und Durchzügler

17. 11. 1968	2
14. 12. 1969	1
15. 2. 1970	30
17. 1. 1971	15
11. 3. 1972	2
13. 1. 1973	6
14. 3. 1976	6
15. 10. 1978	4
14. 11. 1982	11
13. 1. 1985	14

5. *Zwergschwan (Cygnus bewickii)* KLEINE ZWAAN
Wintergast

18. 1. 1981	28
15. 2. 1981	58
12. 2. 1984	18
18. 3. 1984	72

6. *Trauerschwan (Cygnus atratus)* ZWARTE ZWAAN
Ausnahmereischeinung

16. 3. 1980	1
-------------	---

7. *Saatgans (Anser fabalis)* RIETGANS
Durchzügler (in der Regel überfliegend)

15. 2. 1970	30
17. 1. 1971	7
16. 1. 1972	4
13. 2. 1972	70
18. 2. 1973	1

15. 12. 1973	40
16. 1. 1977	77
14. 1. 1979	90
17. 3. 1979	40
13. 1. 1980	38
14. 12. 1980	100
18. 1. 1981	22
18. 12. 1983	50
13. 1. 1985	29

8. Bläßgans (*Anser albifrons*) **KOLGANS**
Durchzügler (in der Regel überfliegend)

16. 1. 1983	18
15. 12. 1985	16
17. 2. 1985	1
15. 12. 1985	66
19. 1. 1986	55
16. 3. 1986	1

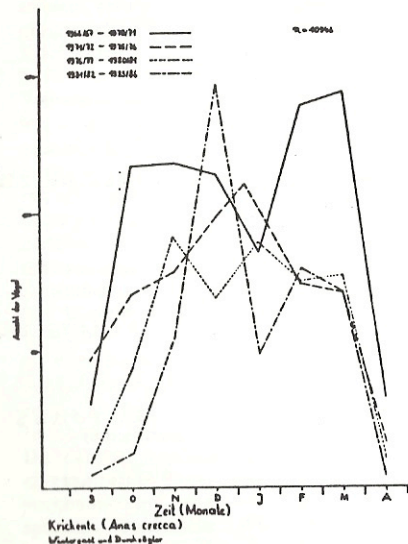
9. Brandgans (*Tadorna tadorna*) **BERGEEND**
Ausnahmeerscheinung

15. 12. 1974 1♂

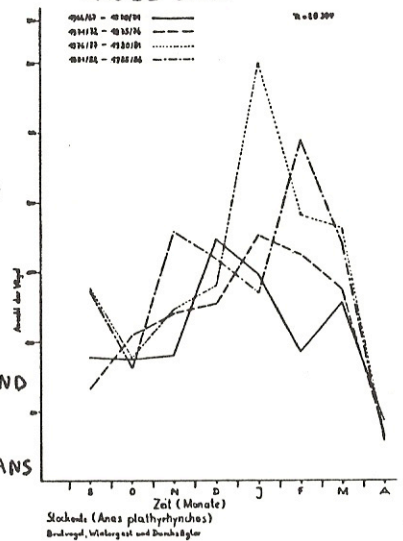
10. Nilgans (*Alopochen aegyptiacus*) **NIJLGANS**
Ausnahmeerscheinung

16. 3. 1975	1
11. 4. 1976	1
13. 11. 1977	1

11. Krickente (*Anas crecca*)
WINTERTALING

12. Stockente (*Anas platyrhynchos*)
WILDE EEND

13. Spießente (*Anas acuta*) **PIJLSTAART**
Wintergast und Durchzügler

13. 2. 1972	1♂
13. 11. 1983	1♀
13. 1. 1985	1♂

14. Knäkente (*Anas querquedula*) **ZOMERTALING**
Durchzügler

15. 4. 1967	2♂
17. 3. 1968	1♂ 1♀
14. 4. 1968	1♂ 1♀
12. 4. 1969	1♂ 1♀
15. 3. 1970	1♂ 1♀
12. 4. 1970	2♂ 1♀
17. 4. 1971	2♂ 2♀
15. 4. 1973	1♂
12. 4. 1981	2♂ 1♀
18. 4. 1982	1♂
17. 4. 1983	1♂

15. Löffelente (*Anas clypeata*) **SLOBEEND**
Wintergast und Durchzügler

14. 4. 1968	1♂ 1♀
11. 4. 1976	1♂ 1♀
17. 3. 1979	1♂
14. 3. 1982	2♂
14. 11. 1982	1♂
17. 4. 1983	2♂
18. 12. 1983	3♂
17. 2. 1985	1♀

16. Tafelente (*Aythya ferina*) **TAFELEEND**
Wintergast und Durchzügler

1968/69	6♂
1969/70	3♂ 3♀
1970/71	12♂ 4♀
1971/72	1♂
1972/73	2♂
1975/76	1♂
1977/78	2♂ 1♀
1978/79	19♂ 3♀
1979/80	1♀
1980/81	1♂
1981/82	5♂ 2♀
1982/83	1♂
1983/84	1♂ 2♀
1984/85	10♂ 7♀
1985/86	12♂ 4♀

17. Reiherente (*Aythya fuligula*) **KUIFEEND**
Wintergast und Durchzügler

1968/69	1♂ 2♀
1969/70	23♂ 18♀
1970/71	9♂ 7♀
1978/79	2♀
1979/80	3♂
1980/81	23♂ 13♀
1981/82	8♂ 1♀
1982/83	1♂
1983/84	42♂ 41♀
1984/85	14♂
1985/86	22♂ 13♀

18. Schellente (*Bucephala clangula*) **BRILDUIKER**
Wintergast und Durchzügler

15. 12. 1968	1♂ 3♀
16. 2. 1969	1♂
14. 12. 1980	2♀
13. 12. 1981	1♀
17. 1. 1982	2♀
14. 2. 1982	5♀
14. 3. 1982	1♂
18. 12. 1983	1♀
15. 1. 1984	2♀
18. 3. 1984	5♂ 4♀
16. 12. 1984	17♀
13. 1. 1985	7♂
16. 2. 1985	4♂ 11♀
16. 2. 1986	18♂ 15♀
16. 3. 1986	14♂ 10♀

19. Zwergsäger (*Mergus albellus*) **NONNETJE**
Ausnahmeerscheinung

16. 2. 1986	1♀
-------------	----

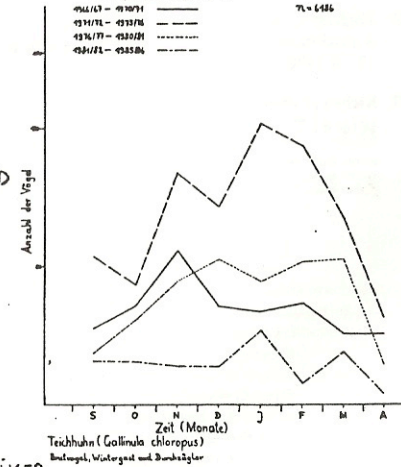
20. Gänsesäger (*Mergus merganser*) **GROTE**
Wintergast und Durchzügler **ZAAGBEK**

18. 2. 1979	15♂ 8♀
14. 3. 1982	3♂ 1♀
16. 2. 1985	18♂ 12♀
17. 3. 1985	1♂
16. 2. 1986	3♂ 12♀

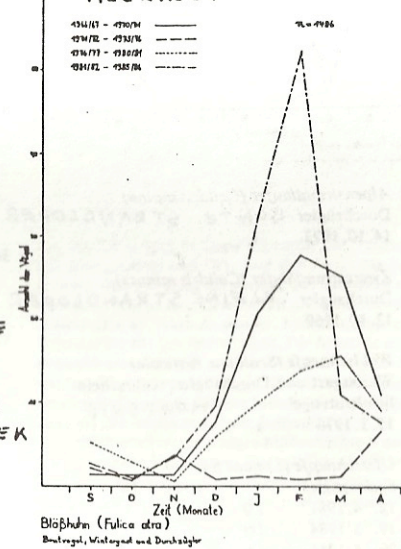
21. Tüpfelsumpfhuhn (*Porzana porzana*)
Durchzügler **PORSELEINHOEN**

13. 4. 1968	1♂ verletzt im Zählgebiet gefunden
13. 11. 1983	1♂ tot gefunden (Niersufer Nähe »Klockscherhof«)

22. Teichhuhn (*Gallinula chloropus*)
WATERHOEN

23. Bläßhuhn (*Fulica atra*)
MEERKOET

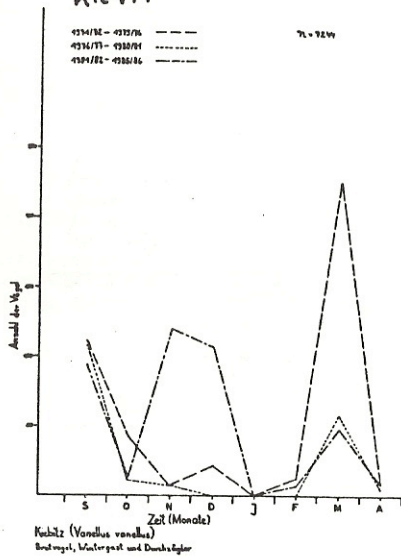

24. *Austernfischer (Haematopus ostralegus)*
Ausnahmeerscheinung **SCHOLEKSTER**
15. 4. 1984 1
20. 4. 1986 1

25. *Sandregenpfeifer (Charadrius hiaticula)*
Ausnahmeerscheinung **BONTECK PLEVIER**
8. 3. 1969 1
12. 4. 1970 1

26. *Flußregenpfeifer (Charadrius dubius)*
Ausnahmeerscheinung **KLEINE PLEVIER**
12. 4. 1970 1

27. *Kiebitz (Vanellus vanellus)*
KIEBITZ

Kiebitz (Vanellus vanellus)
Bundsgast, Wintergast und Durchzügler

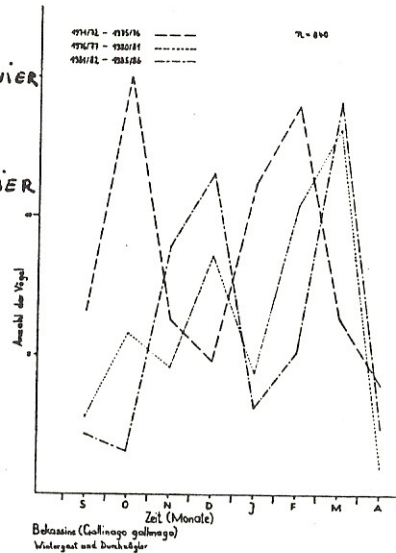
28. *Alpenstrandläufer (Calidris alpina)*
Durchzügler **BONTE STRANDLOPER**
14. 10. 1973 1

29. *Zwergstrandläufer (Calidris minuta)*
Durchzügler **KLEINE STRANDLOPER**
12. 10. 1969 1

30. *Waldschnepfe (Scolopax rusticola)*
Wintergast und Durchzügler, wahrscheinlich Brutvogel **HOUTSNIP**
15. 3. 1970 1

31. *Uferschnepfe (Limosa limosa)*
Durchzügler **GRUTTO**
12. 4. 1981 1 ♀
18. 3. 1984 1 ♂
20. 4. 1986 1 ♂ 1 ♀

32. *Bekassine (Gallinago gallinago)*
WATERSNIP

Bekassine (Gallinago gallinago)
Wintergast und Durchzügler

33. *Großer Brachvogel (Numenius arquata)*
Wintergast und Durchzügler **WULP**
20. 1. 1973 1
13. 12. 1981 2
17. 10. 1982 1

34. *Dunkelwasserläufer (Tringa erythropus)*
Durchzügler **ZWARTE RUITER**
13. 4. 1974 2

35. *Rotschenkel (Tringa totanus)*
Durchzügler **TURELVOUR**
15. 9. 1973 1

36. *Grünschenkel (Tringa nebularia)*
Durchzügler **GROENPOOT RUITER**
14. 9. 1974 1

37. *Waldwasserläufer (Tringa ochropus)*
Durchzügler **WITGATJE**
16. 4. 1972 1
17. 9. 1972 1
15. 9. 1973 3
18. 11. 1973 1
13. 4. 1974 2
11. 9. 1976 1
14. 4. 1979 2
12. 4. 1981 1
18. 4. 1982 6

38. *Bruchwasserläufer (Tringa glareola)*
Durchzügler **BOSRUITER**
17. 4. 1983 2

39. *Flußuferläufer (Actitis hypoleucos)*
Durchzügler **OEVERLOPER**
17. 9. 1972 3
15. 4. 1973 1
15. 9. 1973 5
18. 11. 1973 1
13. 4. 1974 1
14. 9. 1974 6
13. 10. 1974 2
14. 9. 1975 1
11. 9. 1976 3
18. 9. 1977 6
13. 9. 1981 1
18. 9. 1983 2
15. 9. 1985 1

B. Nachgewiesene Begleitvogelarten

1. *Graureiher (Ardea cinerea)*
2. *Rohrdommel (Botaurus stellaris)* 1 am 15. 9. 1973
3. *Rohrweihe (Circus aeruginosus)*
4. *Kornweihe (Circus cyaneus)*
5. *Wiesenweihe (Circus pygargus)*
6. *Sperber (Accipiter nisus)*
7. *Habicht (Accipiter gentilis)*
8. *Mäusebussard (Buteo buteo)*
9. *Rauhfußbussard (Buteo lagopus)*
10. *Turmfalke (Falco tinnunculus)*
11. *Rebhuhn (Perdix perdix)*
12. *Fasan (Phasianus colchicus)*
13. *Kranich (Grus grus)* 13 am 14. 11. 1976
14. *Silbermöwe (Larus argentatus)*
15. *Sturmmöwe (Larus canus)*
16. *Lachmöwe (Larus ridibundus)*
17. *Hohлтаube (Columba oenas)*
18. *Ringeltaube (Columba palumbus)*
19. *Turteltaube (Streptopelia turtur)*
20. *Türkentaube (Streptopelia decaocto)*
21. *Kuckuck (Cuculus canorus)*
22. *Schleiereule (Tyto alba)*
23. *Steinkauz (Athene noctua)*
24. *Waldkauz (Strix aluco)*
25. *Waldohreule (Asio otus)*
26. *Sumpfohreule (Asio flammeus)* 1 am 13. 9. 1975
27. *Eisvogel (Alcedo atthis)*
28. *Grünspecht (Picus viridis)*
29. *Schwarzspecht (Dryocopus martius)*
30. *Buntspecht (Dendrocopos major)*
31. *Kleinspecht (Dendrocopos minor)*
32. *Heidelerche (Lullula arborea)*
33. *Feldlerche (Alauda arvensis)*
34. *Uferschwalbe (Riparia riparia)*
35. *Rauchschwalbe (Hirundo rustica)*
36. *Mehlschwalbe (Delichon urbica)*
37. *Schafstelze (Motacilla flava)*
38. *Gebirgsstelze (Motacilla cinerea)*
39. *Bachstelze (Motacilla alba)*
40. *Baumpieper (Anthus trivialis)*
41. *Wiesenpieper (Anthus pratensis)*
42. *Zaunkönig (Troglodytes troglodytes)*

43. *Heckenbraunelle (Prunella modularis)*
44. *Mönchsgrasmücke (Sylvia atricapilla)*
45. *Klappergrasmücke (Sylvia curruca)*
46. *Fitis (Phylloscopus trochilus)*
47. *Zilpzalp (Phylloscopus collybita)*
48. *Wintergoldhähnchen (Regulus regulus)*
49. *Sommergoldhähnchen (Regulus ignicapillus)*
50. *Schwarzkehlchen (Saxicola torquata)*
51. *Hausrotschwanz (Phoenicurus ochruros)*
52. *Rotkehlchen (Erithacus rubecula)*
53. *Steinschmätzer (Oenanthe oenanthe)*
54. *Misteldrossel (Turdus viscivorus)*
55. *Wacholderdrossel (Turdus pilaris)*
56. *Singdrossel (Turdus philomelos)*
57. *Rotdrossel (Turdus iliacus)*
58. *Amsel (Turdus merula)*
59. *Schwanzmeise (Aegithalos caudatus)*
60. *Sumpfmeise (Parus palustris)*
61. *Weidenmeise (Parus montanus)*
62. *Blaumeise (Parus caeruleus)*
63. *Kohlmeise (Parus major)*
64. *Tannenmeise (Parus ater)*
65. *Kleiber (Sitta europaea)*
66. *Gartenbaumläufer (Certhia brachydactyla)*
67. *Goldammer (Emberiza citrinella)*
68. *Rohrammer (Emberiza schoeniclus)*
69. *Buchfink (Fringilla coelebs)*
70. *Bergfink (Fringilla montifringilla)*
71. *Grünling (Chloris chloris)*
72. *Stieglitz (Carduelis carduelis)*
73. *Erlenzeisig (Carduelis spinus)*
74. *Bluthänfling (Acanthis cannabina)*
75. *Kernbeißer (Coccothraustes coccothraustes)*
76. *Gimpel (Pyrrhula pyrrhula)*
77. *Hausperling (Passer domesticus)*
78. *Feldperling (Passer montanus)*
79. *Star (Sturnus vulgaris)*
80. *Eichelhäher (Garrulus glandarius)*
81. *Elster (Pica pica)*
82. *Dohle (Corvus monedula)*
83. *Saatkrähe (Corvus frugilegus)*
84. *Aaskrähe (Corvus corone corone)*
85. *Nebelkrähe (Corvus corone corax)* 6 am 12. 10. 1973

An den Zählungen nahmen insgesamt 304 Personen teil. Ihnen konnte vor Ort Sinn und Zweck des Programms deutlich gemacht werden. Sie stammten aus allen Schichten unserer Gesellschaft und gehörten allen Altersstufen an. Auch Ausländer, Mandatsträger und Vertreter der Medien fehlten nicht. Die Arbeit ist nicht abgeschlossen; sie soll auch in Zukunft fortgeführt werden. Interessierte Mitbürger sind an den Zählungen herzlich willkommen. Höhere Informationen erhalten diese bei den Verfassern dieses Beitrages. Schließlich möchten wir einigen Mitbeschäftigten unseren besonderen Dank sagen. Es sind dies: H. Bücken, Rheinberg, J. Thym (H), Rheinberg und B. Wegmann; Goch-Kessel, welche einige Male in Eigenverantwortung die Zählungen übernommen haben und sie äußerst gewissenhaft durchführten.

Overgenomen uit de Kalender für das Klever Land, auf das Jahr 1987, bladzijde 161 tot en met 166.

BROEDVOGELS VAN HET "OOSTERHOUTSE BOS" IN 1986 EN 1987

Raymond Schuurkes & Dick van Dorp

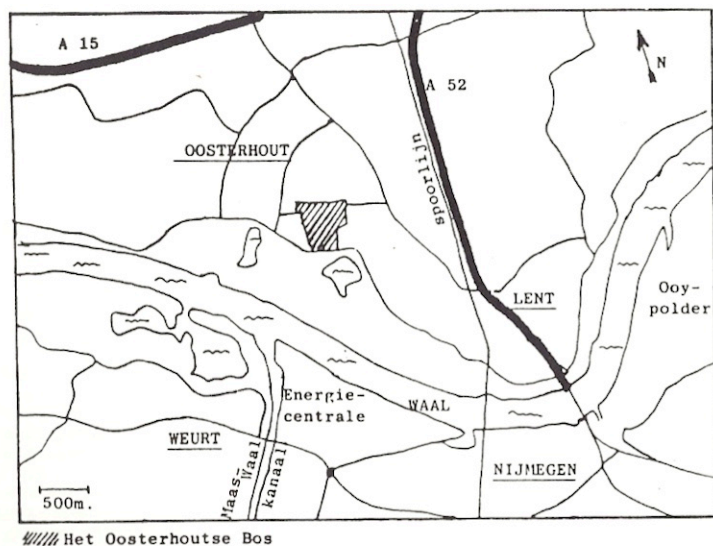
Inleiding

In 1987 heeft in het Oosterhoutse Bos in de gemeente Valburg voor de negende achtereenvolgende keer een broedvogelinventarisatie plaatsgevonden. In de huidige bijdrage is voor het eerst gebruik gemaakt van de door SOVON-BMP opgestelde interpretatie-criteria. De resultaten van de inventarisaties uit 1979 t/m 1984 worden vermeld in Mourik nr. 2 uit 1985; de 1985 resultaten staan in het rapport "Broedvogelinventarisaties Rijk van Nijmegen 1985" uit 1986.

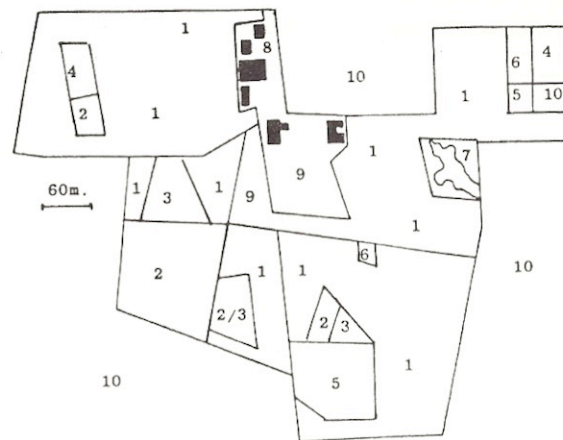
Onderzoeksgebied

Het Oosterhoutse bos is een oud landgoedbos gelegen aan de noordelijke Waaloever ten oosten van het dorp Oosterhout in de provincie Gelderland. *Figuur 1* geeft een situatieschets. Het gebied is privé-eigendom en is opengesteld voor wandeling op wegen en paden.

De oppervlakte van het bosgebied bedraagt ca. 18 ha. Het merendeel hiervan wordt gekenmerkt door zeer oud eikenbos met klimop, vlier en brandnetel. Het parkachtige karakter is slechts bewaard gebleven in de tuin en het arboretum. Bebouwing is aanwezig aan de rand van het bos en bestaat uit een landhuis, boerderij en enkele stallen. Het onderhoud van de begroeiing is extensief en bestaat voornamelijk uit het af en toe verwijderen van dood en omgevallen hout. In *figuur 2* wordt de begroeiing schematisch weergegeven. Een opmerkelijk gegeven is de aanwezigheid van meer dan 100 nestkasten verspreid over het hele bos.

Figuur 1. Ligging van het onderzochte gebied.

Figuur 2. Schematisch overzicht van de begroeiing in het Oosterhoutse Bos. 1: oud, structureel rijk eikenbos; 2: esdoornopstanden; 3: jonge en oude beuken; 4: essen; 5: hoge populieren met veel ondergroei; 6: oude sparrenopstand; 7: arboretum met coniferen en gazon; 8: boerderij met stallen; 9: landhuis met tuincomplex; 10: weilanden.

Inventarisaties

Zowel in 1986 als in 1987 werden 10 vroege ochtendbezoeken gebracht in de periode van half maart tot half juni, waarbij telkens 2 rondgangen werden gemaakt. Hierdoor wordt het aantal registraties verhoogd en kan de verspreiding van de territoria nauwkeuriger worden vastgesteld. In 1986 bedroeg de totale bezoektijd 23 uur en 30 minuten; in 1987 21 uur en 45 minuten. De interpretatie van de gegevens vond plaats met behulp van de BMP-criteria van SOVON.

Resultaten en bespreking

In beide onderzoeksjaren werden 41 soorten met territoria vastgesteld. De soorten met de hoogste presentie zijn Houtduif, Koolmees, Pimpelmees, Merel en Spreeuw. De vele nestkasten zorgen voor hoge aantallen van Kool- en Pimpelmees, en Ringmus. Karakteristiek voor het gebied is de aanwezigheid van een aanzienlijk aantal territoria van diverse holtebroedende soorten zoals Holenduif, Boomkruiper, Grauwe Vliegenvanger en Spreeuw.

Voor het eerst sinds 1979 is de Turkse Tortel in 1987 afwezig. De afname van Roodborst, Zanglijster en Heggemus gedurende de voorgaande jaren zet zich in 1986 en 1987 voort. Deze jaren vormen voor alle drie de soorten een dieptepunt sinds 1979. Het aantal territoria van de Roodborst daalt zelfs van 11 in 1986 naar 5 in 1987, terwijl in 1981 nog 19 territoria aanwezig waren. Voor de Ransuil kon, in tegenstelling tot 1986, in 1987 weer een territorium worden vastgesteld. De jaren daarvoor bedroeg het aantal territoria steeds 4.

Voor de meeste overige waargenomen soorten was de aan- of afwezigheid, of het aantal territoria, in 1986/1987 niet opmerkelijk anders dan in de periode 1979 t/m 1985.

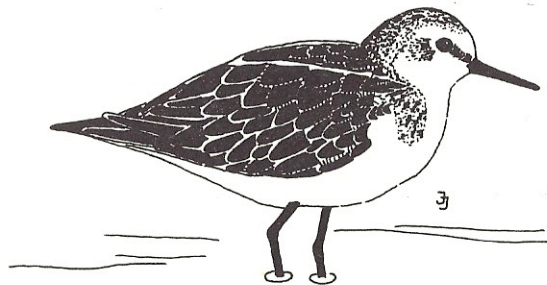

Tabel 1. Overzicht van vogelsoorten in het Oosterhoutse Bos met territoria in 1986 en 1987.

	1986	1987		1986	1987
wilde eend	4	3	pimpelmees	29	27
boomvalk	1	1	koolmees	33	32
fazant	2	2	boomklever	3	2
holenduif	11	10	boomkruiper	11	14
houtduif	30	33	wielewaal	-	2
turkse tortel	2	-	vlaamse gaai	4	5
koekoek	1	2	ekster	6	8
bosuul	1	1	kauw	14	12
ransuil	+	1	zwarte kraai	6	5
grote bonte specht	4	4	spreeuw	20	31
kleine bonte specht	1	1	huismus	?	?
boerenwaluw	3	?	ringmus	16	12
huiswaluw	5	?	vink	4	6
witte kwikstaart	1	1			
winterkoning	11	11	overig:		
heggemus	2	1	blauwe reiger	-	+
roodborst	11	5	sperwer	+	+
merel	24	25	buizerd	+	+
zanglijster	3	2	torenavalk	+	+
grote lijster	2	2	houtsnip	-	-
tuinfluitier	5	5	bosrietzanger	+	-
zwartkop	5	5	grasmus	+	-
tjiftjaf	7	9	fluitier	+	-
fitis	+	1	goudhaan	-	+
grauwe vliegenvanger	7	7	vuurgoudhaan	+	+
bonte vliegenvanger	3	+	groenling	+	-
staartmees	1	1	kramsvogel	+	-
glanskop	8	5			
matkop	2	1			

+ waargenomen, geen territorium; - niet waargenomen; ? aanwezig in onbekend aantal

Raymond Schuurkes & Dick van Dorp
p/a van Diemerbroeckstraat 73, 6512 BA Nijmegen.

VOOR U GELEZEN

Verslag Vogelstudie 1985- Uitgave van SOVON

- Jaarverslagen en verenigingszaken SOVON

- Verslagen van Vogelwerkgroepen en Vogelwachten over 1985

Gelderse Milieukrant (kontakblad Gelderse Milieufederatie)

"extra editie" - jaarverslag 1985

- jaarverslag 1986

De Gierzwaluw (KNNV Vogelwerkgroep Amsterdam), jrg. 24 (1986) nr. 3

- Broedgeval van de Buidelmees op de Diemerzeedijk

- Weer een Geelpootzilvermeeuw in Amsterdam

- Waarnemingen in de regio Amsterdam, juni t/m augustus 1986

De Gierzwaluw jrg. 24 (1986) nr. 4

- Verslag van een broedvogelinventarisatie van het terrein om de

rioolzuivering Amsterdam-Noord

- Checklist van de vogels van "Groot-Amsterdam"

- Waarom zijn roofvogelmantjes zo klein?

- Waarnemingen in de regio Amsterdam, sept. t/m november 1986

Natuur- en Vogelwacht "De Alblasserwaard", jaarverslag 1986

De Roodborsttapuit (Samenwerkingsverband Van Oost-Brabantse

Vogelwerkgroep-SOV), jrg. 5 (1986) nr. 2 en 3

- Het voorkomen van de Roodborsttapuit als broedvogel in West-Brabant

- Het voorkomen van de Fuut als broedvogel in de provincie

Noord-Brabant

- Enkele ervaringen met de Blauwborst

- Over de duikactiviteiten van de Dodaars buiten het broedseizoen

- Windrichtingsvoorkeur bij de nestkeuze van de Huiswaluw

- Achteruitgang van de Roodborsttapuit als broedvogel in de

Kempen

- Resultaten van de wintervogeltelling in januari 1936

Bladsmoes (kontakblad van het IVN afd. Nijmegen, januari, nr. 45-1937

De Kruisbek (Vogelwacht Utrecht), 37-1

- Ganzentrek over Breukelen, begin decemebr 1985

- Ganzenjacht in Arnhem

- Veldwaarnemingen 1986

Stichting Natuur en Milieu - Subsidiegids natuur- en landschapsbeheer

- Een overzicht van rijksbijdrageregelingen ten behoeve van het

natuur- en landschapsbeheer met een beknopt overzicht van aanvul-

lende subsidiemogelijkheden per provincie.

Louis Geraets

ATLAS VAN DE NEDERLANDSE VOGELS

- 1 De Sovonatlas van de Nederlandse vogels is een boek waarin op voorbeeldige wijze vorm en inhoud op elkaar zijn afgestemd. De tweeslachtige opzet, de uiteenlopende aard en kwaliteit van de soortbesprekingen, en het grote aantal onvolkomenheden, fouten, platitudes en loze pretenties maken de atlas weinig bruikbaar; de chaotische boekverzorging onderstreept de onbezonnenheid van de makers.
- 2 De hoofddoelstelling van dit atlasproject was "het produceren van maandelijks verspreidingskaarten (...) op basis van aan- en afwezigheid en op basis van al dan niet gebruik maken van het terrein". Deze hoofddoelstelling is in de atlas ondergraven doordat de nevendoelstelling (het verzamelen van aantalschattingen) een gelijkwaardige weergave kreeg op de verspreidingskaarten. Omdat vele inventariseerders wel en vele andere geen aantalsschattingen opgaven, zijn de kaarten onduidelijke vlekkenpatronen geworden; omdat bovendien de aantallen met sterk uiteenlopende kennis van zaken zijn geschat, zijn deze vlekkenpatronen van geringe betekenis. Wanneer men zich aan de hoofddoelstelling had gehouden, daarbij overwegend dat in beginsel elke waarneming bespreekbaar is, of dat nu een tureluur, een noordse boszanger of een pimpel betreft (het grote aantal waarnemingen maakt weliswaar zinvolle gevolgtrekkingen mogelijk, maar voor een eerste verslaglegging nodigt deze overweging uit tot terughoudendheid), zou er een enorme ruimte zijn geschapen, zowel in technisch als in inhoudelijk opzicht, om enerzijds het verlies aan informatie en anderzijds de vertekening, die bij de toegepaste cumulering van de gegevens optreden, te compenseren. Deze compensaties, die in de atlas zelden, willekeurig en onvoldoende in kaart zijn gebracht, hadden (ook) interpretaties kunnen en moeten weergeven betreffende dynamiek en aantalverdeling.
- 3 De teksten die de kaarten begeleiden hebben te lijden onder de zwakke greep die de redactie op het boek had. Het is haar niet gelukt om de verschillen in toonaarden, waarin de soortbesprekingen gezet zijn, op te heffen; evenmin om krukkelig Nederlands, vage formuleringen, domme fouten en niet terzake doende opmerkingen te vermijden. Joligheid en andere informaliteiten, zeker wanneer die regelmatig optreden zoals hier, besmetten een tekst in zijn geheel en brengen hem op het gespreksniveau van een plaatselijke club van vogelvrienden. Standaardwerken beogen een andere vorm van communicatie. Wanneer men over de ergernis, verstoringen, dwaalwegen en andere tekortkomingen heenstapt, blijken de teksten een dikwijls vaardige toelichting bij het kaartmateriaal te zijn (met doorgaans belangrijke achtergrondinformatie), zodanig dat de meeste kaarten gemist kunnen worden. De teksten geven ondanks alles het meest volledige beeld van de hele Nederlandse vogelbevolking dat er is en zouden, aangevuld met weloverwogen kaarten, een goede basis hebben gevormd voor een handzaam boek dat ook buiten de ornithologische wereld belangrijk zou zijn geweest.
- 4 Bij naslagwerken, zoals atlanten, encyclopedieën en woordenboeken, is de boekverzorging bij uitstek dienend. Juist bij dit soort werken is daarom een deskundige boekverzorger onontbeerlijk. Deze atlas bewijst het. De kaartjes vormen uiteraard een bron van onrust. Deze is nodeloos verhevigd. -In de series van 12 kaartjes zijn vier oogbewegingen nodig. Het verloop is in vieren gebroken en het belangrijke verloop in de winter heeft de grootste

onderbreking. -De plaatsing onderaan de bladzijde vormt een vlekkerige, wemelende hindernis voor het lezen van de tekst. -De ondergrond van de kaartjes had zwart moeten zijn en de stippen groen (eventueel blauw). De vogelportretten hebben een sterk wisselende stijl en helderheid, hebben een wisselende plaats en wisselende formaten. Ze zijn soms willekeurig vervangen door foto's. Ze harmoniëren zelden met de gekozen letter en het mede daaruit voortvloeiende tekstbeeld.

Het diagram is een harde blauwe vlek, die op zijn beurt de aandacht van de tekst afleidt, en die het gesloten blok van kaartjes openbreekt. Van de meestal vier kolommen tekst zijn alle lengtes ongelijk, waarbij de vierde vaak zo kort is dat de regels in de lucht hangen. Een tekst in een kleine, zuinige letter als deze, blijkt alleen goed leesbaar in smallere kolommen of met een grotere interlinie.

- 5 Er is een buitengewoon groot aantal kritische opmerkingen te maken op onderdelen. Hieronder volgt een bloemlezing.

De inhoudsopgave suggereert een tweetalige atlas. Dat is niet het geval. Tabel 12 is voor Engelssprekenden interessant.

Een ordentelijke atlas, die een bepaald gebied en een bepaalde periode betreft, verwerpt uiteraard tellingen uit een ander land en uit een andere periode. De opname van de RIN-tellingen op het IJsselmeer is niet te verantwoorden en dat gebeurt dan ook nauwelijks. Extra beschamend is de begeleidende technuutenvreugde. In de soortbesprekingen komt bovendien de afzonderlijke status van deze tellingen niet of onvoldoende aan de orde.

In een boek als dit blijven vanzelfsprekend fouten zitten. Echt hinderlijk is het, wanneer ook voorbeelden fouten bevatten. De ijsvogelkaartjes op blz. 20 geven voor 1980 en 1982 een kwalitatieve vermelding in eenzelfde blok (mogelijk 50-23; dat is niet uit te maken omdat de tekenjes op de rand van dat blok staan) en voor de andere jaren geen vermelding. Op de cumulatieve kaart staat een kwantitatieve vermelding.

Het prentje op blz. 18 is kenmerkend voor de mentaliteit in dit boek. Het werk is reusachtig geweest, veel moeilijkheden moesten worden overwonnen, er was reden tot trots en aanleiding tot overmoed - allemaal ongetwijfeld waar. Maar niet aan de orde.

Ter verklaring van de aanwezigheid van grauwe ganzen in Nederland en zeker in het zuidwesten ervan, had moeten worden gewezen op de herinplantingsactiviteiten in het Zwin.

Meer dan tien blauwe kiekendieven in een blok in Zeeuws-Vlaanderen, komen steeds maar zelden voor op één slaapplaats. Door cumulatie van de jaar kaarten (de "top-slaapplaats" bevond zich op wisselende locaties) geeft de kaart een beeld dat de bespreker had moeten corrigeren.

Waarop jagen wijfjes blauwe kiekendief?

De rol van de mens krijgt wisselend en inconsequent aandacht, uiteenlopend van naieve natuurbeschermende voorstellen (bv. duinpieper) tot interessante verklaringen (bv. de verplaatsing van "bosmerels" in de winter). De invloed van de jacht wordt niet erg duidelijk (bv. ekster met weinig vriendelijke bejegening, fazant met uitzetten en bijvoederen, rietgans met niets).

De presentie van de zilverplevier is ook in november hoog.

De centrale plaats die vogelaars, en dan alleen de ziende, innemen in dit boek, wordt ook duidelijk in opmerkingen over honderden zilverplevieren die op een bepaald punt langstrekken (i.p.v. zichtbaar zijn), zanglijsters die niet opvallen maar wel luid zingen en de omvang van de trek van koperwieken die vrij gering is omdat ze 's nachts passeren.

Hoe groot is een blok dat aan zee grenst?

Ook de afwezigheid van paarse strandlopers op de Veluwe valt op voor wie de eerste alinea niet leest.

De verschillen tussen tekst en kaartjes bij de steenloper zijn zo groot, dat het moeilijk is beide te begrijpen.

Het neerslagdiagram uit de inleiding geeft te weinig aanleiding om de veronderstelling te rechtvaardigen die de toename van stormmeeuwen in oktober betreft op de weiden in het binnenland.

Wanneer gierzwaluwen zich honderden kilometers van de broedplaatsen verwijderen is er geen sprake van pendelen, maar van slecht weertrek. Hun jongen van 2 dagen oud hebben nauwelijks vetreserves. Stuwung treedt niet exclusief bij Breskens op, maar langs de hele Belgische kust. Het spectaculaire aantal van 20.000 ex. langs Breskens moet vervangen worden door tenminste 35.000. Broedvogelinventarisaties in naoorlogse wijken van Terneuzen en Nijmegen laten zien, dat gejammer over achteruitgang vooralsnog onnodig lijkt. De midzomerkaarten zijn niet alleen niet representatief, ze zijn voor een vluchtige soort als deze ook niet zinvol.

Groene spechten zoeken ook graag voedsel op gazons. Sinds wanneer is het broedbestand van deze soort afgenomen? Wanneer was zij talrijker dan de grote bonte specht?

De mededeling dat de broedgevallen van de groene specht in Zeeuws-Vlaanderen geïsoleerd liggen is een stomiteit. Aan de andere kant ligt Oost-Vlaanderen. Groene spechten broeden daar tot tegen de Nederlandse grens.

In plaats van het ochtend- en avondgewicht van de totale populatie winterkoningen, had beter het maximumgewicht van een mannetje plus een wijfje genoemd kunnen worden.

Ofschoon de atlas nadrukkelijk wijst op waarnemerseffecten, wordt daar soms toch onvoldoende rekening mee gehouden. De "toename" van bv. graspieper en heggemus kan veroorzaakt zijn door de toegenomen vogelkennis en/of terreinkennis. Tegenover de grotere sterfelijkheid van wijfjes heggemus in de winter, staat een grotere sterfelijkheid van mannetjes in andere seizoenen.

De roodborst op het prentje had in een besneeuwde boom moeten zitten. De lage presentie van de roodborst is niet onverwacht; overal in de atlas liggen dieptepunten in juli. De presentie is in november niet altijd lager dan in oktober en ook in december nog steeds hoog. Cijfers zouden inzicht hebben kunnen verschaffen over de gevolgen van de winter '78-'79 (lager dan gebruikelijk suggereert iets anders dan een klap).

De aantrekkingskracht van bepaalde gewassen in de huidige landbouw had wel wat nauwkeuriger en systematischer belicht mogen worden. Bietenakkers worden wel bij zwanen en niet bij ganzen genoemd en evenmin bij paapje en lijsters. De mais wordt niet bij merel, pimpel en rietgors genoemd, maar wel, in ongunstige zin, bij kwartel, fazant en ortolaan.

Zoals bij andere desbetreffende soorten had ook bij de merel het gemeenschappelijk overnachten genoemd moeten worden.

Niet de toename, maar het beeld van de toename van de braamsluiper moge beïnvloed zijn door de waarnemers, maar de mate waarin de soort zich eventueel verder ontwikkelt tot cultuurvolger blijft jammer genoeg onbesproken.

Of de soortbespreker heeft niet goed op de kaarten gekeken, of de gebruiker van de atlas stuit op een wel erg sterke vertekening door cumulatie. Het aantal blokken met meer dan 1000 pimpels bedraagt op de getoonde kaartjes van juni 55, juli 67, augustus 72, september 69, oktober 56.

Voor een kustblok in West Zeeuws-Vlaanderen worden in alle maanden 11-100 koolmezen opgegeven behalve in november, wanneer er meer dan 1000 staan genoteerd. Het is jammer dat niet de coördinator of een van zijn vier hulpcoördinatoren in Z.-Vl. deze waarneming heeft toegelicht. Bij plotseling invallende vorst vlogen (deels pleisterend) duizenden koolmezen richting oost.

De gemiddelde presentie per maand van de ekster is in tegenstelling tot wat de tekst vermeldt, het hoogst in april, mei en november. De presentie per jaar bekijkend lijkt het beter om vast te stellen dat de presentie in het najaar het hoogst is. Ofschoon eksterparen doorgaans binnen hun territoriumgrenzen blijven, is het aannemelijk dat ook zij in meer of mindere mate in groter gezelschap slapen. De hoogst interessante "vergaderingen" in de broedtijd van alle eksterparen in de buurt blijven onbesproken.

Op de kaartjes van november tot en met april komt niet één blok met meer dan 1000 groenlingen voor.

De tekenaars hadden moeten worden gewaarschuwd, dat van hun prentjes rasteropnamen gemaakt zouden worden.

Tussen de tekeningen van Koopman moeten met het oog op dit boek de mooiste gezocht worden. Prachtige prentjes van oa. rietgans en rotgans, maar de (overigens slecht gemonteerde) kleine rietgans verhoudt zich vanwege de minder zware toets beter tot de tekst. Verschillende prentjes van andere tekenaars zijn wél leuker (bv. kerkuil), geven een boeiender beeld van de levende vogel (bv. blauwe kiekendief) of zetten een vogel met treffende schoonheid in zijn biotoop (bv. zwarte roodstaart). Laatst aangeduide tekenaars leveren overigens zeer wisselend werk (zie bv. de knullige pimpel (in de mais?), de expressivistische winterkoning en de onnaspeurbare houding van de tapuit in het zonnetje onder de horizon). Hun prentjes, zoals ook alle prentjes tesamen vormen een bonte stoet van onaanvaardbaar slechte, van betekenisloze en van mooie (ook Hazebroek leverde enkele mooie) illustraties, waarbij voortdurend van kijkinstelling moet worden veranderd.

De pagina's tabellen achterin zijn onleesbaar; zij hadden geliniëerd moeten worden. De diagrammen bij de soortbesprekingen trouwens ook.

De blauwe vormgeverslijn met wipje is tenminste driemaal te laag geplaatst en heeft tenminste driemaal een verkeerd wipje.

De getallen boven de duizend hadden in plaats van een spatie een punt moeten krijgen.

In het boek komen tenminste 29 hoerenjongen voor.

6 De Atlas van de Nederlandse vogels betekent, vergeleken met die van de broedvogels, een terugval van de nederlandse veldornithologie. De indrukwekkende prestatie van de duizenden vogeltellers (en enkele -telsters) die de gegevens hebben verzameld verdiende een beter boek. Gelukkig zijn de gegevens niet weg. Zij lenen zich voor velerlei zinvol onderzoek. Laat dat maar snel gebeuren.

pieter-paul van laake

TRACKS AND SIGNS

In 1987 is een uitgebreid boekwerk verschenen over het herkennen van allerhande "vogelsporen". In zeven verschillende hoofdstukken worden achtereenvolgens behandeld: pootafdrukken en sporen, nesten en roestplaatsen, eestresten e.d., braakballen, poepjes, veren, schedels. Een index en aanwijzingen voor het verzamelen en behandelen van "vogelsporen" completeren het boek. De "sporen" staan in de hoofdstukken gerangschikt naar uiterlijk, dat maakt snel opzoeken van een soort wat lastig. Hoewel de titel anders zou vermoeden (zie beneden) worden lang niet alle Europese soorten behandeld. Als redenen worden hiervoor aangevoerd: het zou een te dik en dus te dik boek worden (toch te veel hooi op de vork willen nemen?), lang niet alle soorten hebben duidelijke "sporen", veel soorten zijn te zeldzaam. Voor ons Noordwest-Europeanen zal dit geen probleem opleveren. Voor (onze vakantie)landen aan de periferie van Europa wel. Zo staat het Witgatje in het geheel niet beschreven. Ik zal kort de verschillende hoofdstukken doornemen.

Pootafdrukken en sporen. Na een algemeen gedeelte volgt een pootafdruk-tabel, waarbij je van vraag naar vraag bij de soort of familie uitkomt. Vervolgens worden van een behoorlijk aantal soorten tekeningen met beschrijvingen gepresenteerd, daarbij wordt niet aan het gedrag van de verschillende soorten voorbijgegaan. De tekeningen zijn zeer illustratief.

Nesten en roestplaatsen. Met behulp van twee tabellen wordt de lezer naar de soort van zijn gevonden nest gebracht. Eerst op type en daarna op het habitat waarin het nest gevonden is, waarbij soorten en korte herkenningste-kens gegeven worden. De meeste Nederlandse soorten worden wel behandeld.

Braakballen. Er worden kort een aantal typen braakballen besproken: uilen, havikachtigen, valken, reigers, meeuwen, klauwieren en steltlopers. Daarna worden 28 soorten behandeld, waarvan eigenlijk alleen de uilen compleet. De zangvogels en steltlopers (halve pagina) komen er bekaaid vanaf. Van de steltloperbraakballen wordt gezegd dat ze eigenlijk niet van elkaar te onderscheiden zijn. Determinatie van braakballen vindt plaats aan de hand van grootte, vindplaats en (globale) inhoud, dat geldt voor uilen- en net zo goed steltloperbraakballen. Een tabel met groottes en algemeen uiterlijk was op zijn minst op z'n plaats geweest. De kennis daarover is wel degelijk aanwezig.

Poepjes. Hiervan zijn verschillende typen te onderscheiden. Behandeld worden insecten-, zaad-, vegetatie-(ganzen etc.), harde vegetatie-(korhoen etc.), vleeseters en de meeuwen. Samen met kennis over de vindplaats kan vaak een indicatie gegeven worden van de soort.

Veren. Het enerlaatste hoofdstuk is verreweg het uitgebreidst en gaat over veren. Rake kleurenschilderingen van arm-, hand- en staartpennen (vaak ook nog dekveren) van vele soorten staan gepresenteerd op volgorde van over-eenkomst (problemen met opzoeken soort). In de tekst (helaas niet geheel synchroon lopend met de tekeningen) staat bij elke soort een tabel met maten van de verschillende pennen en de ruiperiodes. Daarnaast worden er nog vele (zeldzamere) soorten behandeld waarvan geen afbeeldingen zijn opgenomen. Het is zeer de vraag of een veer zuiver op beschrijving gedetermineerd kan worden. In de tekeningen is een enkele keer de kleur niet 100% getroffen (o.a. Nachtzwaluw), maar dit is niet echt storend. Omdat veren veel in het veld worden gevonden en goed te determineren zijn zal dit hoofdstuk velen aanspreken.

Schedels. In het laatste hoofdstuk zijn een groot aantal schedels behan-deld, inclusief pentekeningen en korte beschrijving.

Overigens is het boek niet in meeneemformaat, dat lijkt me gezien de tekeningen ook geheel onmogelijk.

Tot nu toe zijn we complete determinatiegidsen gewend. Dit boek is zeker niet compleet, maar de omvang van de betreffende materie is dermate groot dat dit niet verwonderlijk is. Naar mijn idee zou het echter beter zijn geweest wanneer de verschillende hoofdstukken over meerdere boekwerkjes zouden zijn verdeeld. Niettemin vult deze gids voor een groot deel het nog ongevulde gat van deze tak van "vogeldeterminatie" en zal zeker wat betreft de veren zijn weg naar de vogelaar wel vinden. Warm aanbevolen.

Dik Heg

Roy Brown, John Ferguson, Michael Lawrence and David Lees 1987. Tracks and Signs of the Birds of Britain and Europe. An identification guide. colour plates by David Quinn and Chris Shields; line drawings by David Hen-derson. 232 p. Christopher Helm (Publ.) Ltd, Imperial House 21-25 North Street, Bromley, Kent BR 1 1 SD ISBN 0-7470-0201-0 £17.95 net in UK only.

Aanwijzingen bij het schrijven van bijdragen voor "de Mourik"

Kopij wordt bij voorkeur getypt geleverd, dit in verband met een snelle verwerking van de stukjes.

Wanneer U zelf typt: een duidelijke, scherpe letter; dus geen versleten lint, machine schoonmaken en bij voorkeur een wegwerp-carbonlint gebruiken. Tikken op gewone A4-vellen, kantlijn links en rechts 2 cm., onder en boven 2,5 cm.; dicht open typen (regelstelling 1).

Langere artikelen worden bij voorkeur in verschillende hoofdstukjes verdeeld, dit i.v.m. de leesbaarheid. Bij het weergeven van onderzoeksresultaten is een goede indeling: Inleiding, Methode, Resultaten, Discussie (of Bespreking), Literatuur.

Wanneer literatuurgegevens verwerkt worden moet altijd de bron worden aangegeven.

In de tekst gebeurt dit door het vermelden van schrijver(s) en jaartal van publi-catie, voorbeeld: (Brouwer et.al. 1985). Onder het hoofdstukje "Literatuur" wordt de bron vervolgens nader omschreven, zoals in onderstaande voorbeelden:

Brouwer, P. & Gorissen, R. & Hagemeyer, W. & Helmer, W. 1985. Vogels van de Ooijpolder. VWG Rijk van Nijmegen en omstreken. O.M. van Hoorn, Nijmegen.

van Swaay, C. 1985. De Rode en Zwarte Wouw (*Milvus milvus* en *Milvus migrans*) in het Rijk van Nijmegen. de Mourik 11 (2): 52-62.

(bij boeken dus uitgever en plaats van uitgave; bij bladen eerst jaargang, dan nummer en de bladzijden waarover het artikel loopt).

Wanneer U tabellen en figuren in Uw artikel plaatst: voorzie elke tabel en figuur van een nummer (tabel 1, 2 etc.; figuur 1, 2 etc.) zodat U makkelijk in de tekst naar een tabel of figuur kunt verwijzen. Voorts moet elke figuur en tabel voorzien zijn van een korte maar duidelijke verklarende tekst, zodat de lezer weet waar de tabel of figuur over gaat.

Soortnamen van vogels worden altijd met een hoofdletter gespeld, dus Zwarte Zeeëend, Koolmees etc.. Soort- of familiegroepen echter steeds met een kleine letter, dus eenden, zeeëenden, mezen. Wetenschappelijke namen worden met een hoofdletter en vervolgens met een kleine letter geschreven, dus *Athene noctua*, *Turdus torquatus* (bij de eerste keer is het gebruikelijk om de naamgever te vermelden: *Turdus torquatus* (L.)), "L." staat voor Linnaeus).

Voorts is de redactie altijd bereid U bij te staan, onder andere bij het verza-melen van literatuur- en archiefgegevens.

Aanwijzingen bij het maken van illustraties

Pentekeningen met Oost-Indische inkt op wit papier of transparant. Bij voorkeur ongeveer 1,5 tot 2 maal de grootte waarop ze afgedrukt moeten worden.

Overtredingen van de Vogelwet, Jachtwet en de Natuurbeschermingswet

Deze kunnen gemeld worden aan de heer P. Brugman, Regt.Stoottroepenstraat 14, 5431 TA Cuyk, tel. 08850-15901 (Controleur Vogelwet). Strafbare feiten die direct of indirect te maken hebben met de bescherming van de natuur (Jachtwet, Vogelwet, Visserijwet, Natuurbeschermingswet e.d.) kunnen uiteraard gemeld worden bij de plaatselijke politie, maar ook bij de gespecialiseerde Veldpolitie. Telefoonnummers van de meldkamers van de Veldpolitie: Gelderland 055-664455, Noord-Brabant 04116-72189 (bij geen gehoor Piet Bouten 04113-2102), Limburg 04746-1370.

Dood gevonden vogels

Deze kunnen voor onderzoek ingezonden worden naar het Centraaldiergeneeskundig Instituut, met name wanneer de omstandigheden verdacht zijn. Verkeers-, olie-slachtoffers e.d. worden niet onderzocht. Adres: C.D.I. afd. B.P., Edelhertweg 15, 8219 PH Lelystad, tel. 03200-73911.

Ringen

Wanneer U een ring vindt of bij een vogel afleest kunt U de ring of cijfercombi-natie opsturen naar: Vogeltrekstation, Antwoordnummer 341, 6660 VE Heteren. Bij dit station kunt U ook speciale formulieren voor het insturen opvragen. Zowel binnenlandse- als buitenlandse ringen worden verwerkt.